

Uberørt natur i tilrettelagte omgivelser?

Inntrykk av Lofoten som reisemål fra turistene på ferga

Av Berit Kristoffersen og Katrine Blom (2019)

INNHold

1	Bakgrunn	4
1.1	Sentrale funn i undersøkelsen	5
1.2	Eksempel på et ganske så «typisk» svar på spørreskjemaet	16
2	Værøy og Røst - Lofoten for viderekomne	20
2.1	Fellestrekk mellom Værøy og Røst.....	21
2.2	Prototyper: Hvem reiser egentlig til Værøy og Røst?.....	24
2.3	Værøy som reisemål	28
2.4	Røst – et levende fiskevær – også for turistene?.....	30
2.5	Dra til Værøy og Røst først?	31
3	Må Lofoten bli som det er?	32
3.1	Antall turister: Ikke for mange men helst ikke fler.....	34
3.2	De utenlandske mer engstelig for masseturisme	35
3.3	Ulik terskel blant ulike grupper av turister	35
3.4	Endret aktivitetsmønster og endrede holdninger?	36
3.5	Delte meninger om turistskatt, men flertallet er positiv	37
3.6	Nordmenn mest interessert i kultur og mat	39
3.7	Lofoten – verdt å ta vare på!	41
	Vedlegg	42

Foto: Ernst Furuhatt, nordnorge.com, forside: Kristin Folsland Olsen, nordnorge.com

Hvor mange telt kan det være i nærheten av deg på stranda for at det bryter med stillhetsfølelsen? Hvor mange andre folk skal du møte på stien før du merker at det irriterer deg? Hvor mange andre kan oppholde seg i samme fiskevær før du selv føler deg som en turist?

Dette oppleves svært forskjellig avhengig av erfaring og forventninger – og hvor du reiser fra. Dette er noen av funnene vi diskuterer i denne rapporten hvor vi blant annet ser et skille mellom nordiske reisende og de som kommer langveis fra. Dette gjelder for eksempel spørsmål om hvor «fullt» det er, om du vil betale en inngangsbillett for tilrettelegging i form av «turistskatt» og hvor «stille» det er i Lofoten. Mange kommer til Lofoten for å oppleve stillhet i storslått natur, men stadig flere kommer også på grunn av Lofotens rike historie og kystkultur. Flere reiser også til Værøy og Røst, som trekkes frem som autentiske fiskevær hvor du lettere kommer i kontakt med lokalbefolkningen og lettere kan finne et sted for deg selv.

1. BAKGRUNN

Denne rapporten forteller om turistenes møte med Lofoten sommeren 2018. Den følger med det opp «fergeundersøkelsen» fra 2016 med noen endringer og suppleringer.¹ Vi diskuterer funn om lofotturistenes erfaringer og meninger om oppholdet i Lofoten, som ble samlet gjennom 6 fergeturer på strekningen Moskenes-Røst-Værøy-Bodø, og 2 turer på strekningen Moskenes-Bodø. Vi tilbrakte 2 dager på Værøy og Røst hvor vi møtte lokale reiselivsoperatører, sentrale politikere, samt at vi fikk et innblikk i de tilbud og opplevelser turistene kan forvente seg å møte der.

Prosjektet er gjort på oppdrag av Nordland Fylkeskommune sitt besøksforvaltningsprosjekt. Dette 3-5 årige pilotprosjektet ble startet i 2018 og har som ambisjon å utvikle et helhetlig system for besøksforvaltning og en metodikk med nye verktøy som kan brukes i kommuner og regioner som ønsker å satse på besøksnæringer. Lofoten som region, Vega kommune og attraksjonen Svartisen er med i prosjektet.

De to øyene Værøy og Røst som ligger ytterst i Lofoten «faller ofte av kartet». Dette gjelder ikke bare informasjons- og kunnskapsinnhenting, men også strategier for å utvikle reiselivet i hele Lofoten.

Besøksforvaltningsprosjektet så det som hensiktsmessig med en oppfølging av ferge-undersøkelsen 2016, men med et mer spisset fokus på Værøy og Røst. I hovedsak ble spørreskjemaet beholdt, men med noen justeringer med tanke på innsikt i forhold til besøk på Røst og Værøy. På ferga ble spørreskjemaet besvart av ca. 900 reisende, fordelt på over 300 svarark. I tillegg ble det gjennomført ca. 50 intervjuer/oppfølgingssamtaler for å få dybde i svarene (mellom 10 og 30 minutt). I 2018 var det 62 % som besvarte det norske skjemaet og 38 % som besvarte det engelske skjemaet. Til sammenligning var det i 2016 cirka like mange spørreskjema som ble samlet inn, mens fordelingen var da 42 % på norsk skjema og 58 % på det engelske skjemaet. I lys av medienes søkelys på om det er for mange turister i Lofoten, kan det være verdt å nevne at rapporten ikke har fanget opp de som unngår Lofoten, som forventer at det er for mange andre turister der.

¹ Berit Kristoffersen og Mette Ravn Midtgard 2016. «Lofoten som reiselivsdestinasjon i dag og i framtida – turistens perspektiv».

Spontane møter med natur og kultur er noe av det du kan oppleve i Lofoten. Her tar M/S Bodø seg tid til å følge etter en flokk spekkhoggere før de legger til kai i Moskenes i juli 2018.

Foto: Berit Kristoffersen

1.1 Sentrale funn i undersøkelsen

Det er generelt marginale forskjeller i svarene på spørreskjemaet fra 2016 til 2018.²

Lofoten er for mange et reisemål som henger høyt på ønskelista, og de aller fleste som reiser hit med ferga har vært her før og vil også gjerne tilbake (i 2016: 9 av 10).³ Som vi ser på svarene om den samlede opplevelsen av

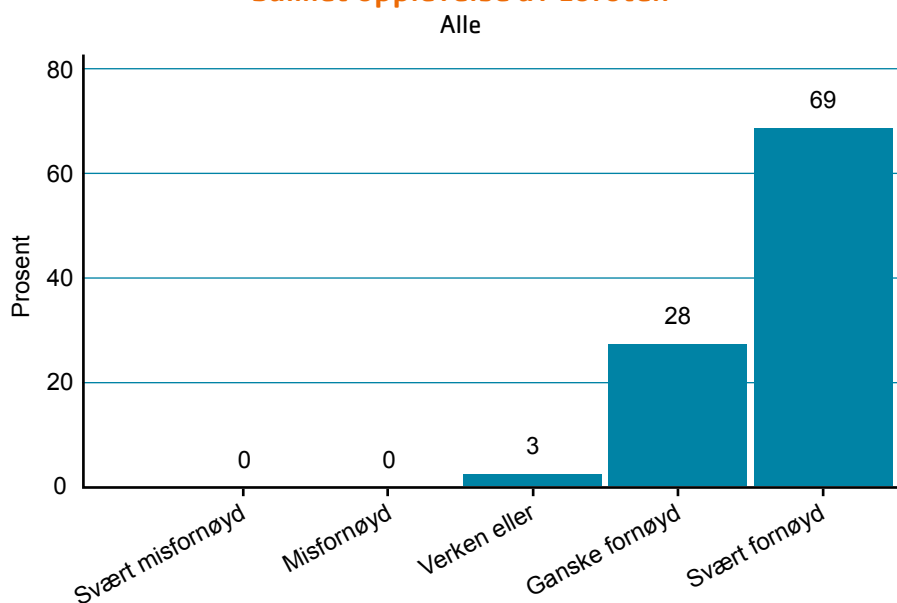
oppholdet, som også ble bekreftet i intervjuene, møtte vi ingen som var misfornøyd med oppholdet. Dette er viktig å poengtere når vi går inn og diskuterer nyansene i de ulike temaene vi utfordret de reisende til å ha en mening om ut ifra deres erfaringer som reisende i Lofoten.

Hovedinntrykket fra de reisende til Værøy og Røst var utvetydig positivt, noe som også gjelder resten av Lofoten når det kommer til hvor fornøyd de var med oppholdet.

² Vi gir ikke en gjennomgang av sentrale funn fra 2016, men trekker fram noe av det som skiller seg ut, eller der det er noe som anses som spesielt relevant.

³ Dette spørsmålet tok vi ut i 2018-undersøkelsen.

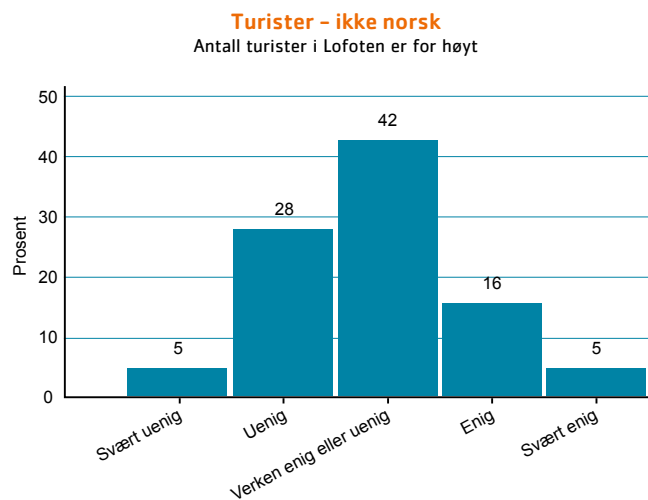
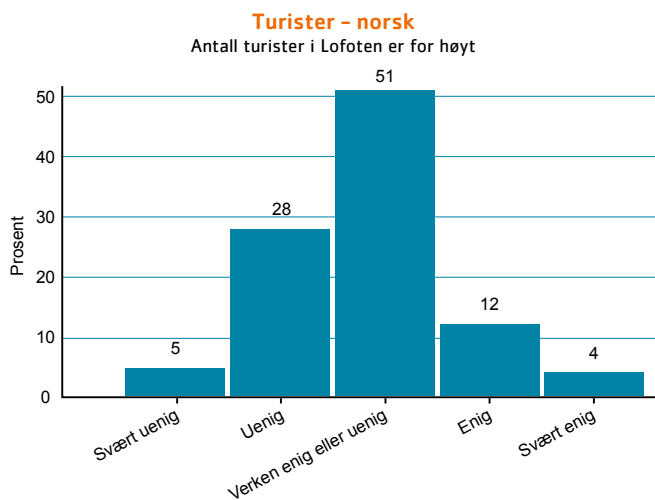
Samlet opplevelse av Lofoten

1.1.1 For mange turister?

Den mest betydningsfulle endringen fra 2016 ser vi i spørsmål og intervju om såkalt turistifisering (eller 'people pollution') som speiler diskusjoner om at det er «fullt» i Lofoten. De reisende på ferga ble derfor spurt om å ta stilling til påstanden om at «antall turister i Lofoten er for høyt». I 2016 var halvparten uenig i at det var for mange turister i Lofoten (mens en tredjedel oppgav at de verken var enig

eller uenig). I 2018 er bildet motsatt: ca. en tredjedel uenig i påstanden, mens nesten halvparten krysset av på at de verken var enig eller uenig i at det er for mange turister i Lofoten. Noen flere utenlandske krysset av at det var for mange turister i Lofoten (21 versus 16 %), men som vi ser av statistikken «veies» dette opp av at flere som besvarte det norske skjemaet stilte seg nøytral til påstanden (42 versus 51 %), eller var uenig i påstanden om at det var for mange (37 versus 33 %):

Begge foto: Berit Kristoffersen

Samtidig er den samlede svarprosenten lik på spørsmål om økt turisme kan forringe Lofoten som reisemål; det mente en tredjedel både i 2016 og 2018. Her ser vi også en endring i bevissthet på grunn av oppmerksomhet: En stor andel av norske reisende hadde i stor grad fått med seg at det var en pågående diskusjon om Lofoten de siste årene har slitt med konsekvensene av økt turisme og hadde derfor reflektert over dette under oppholdet. Mange av turistene sa at de var overrasket fordi de forventet at det skulle være flere turister på ferie i Lofoten. Dette gjaldt også en del av de utenlandske reisende som hadde fanget dette opp via nettet/media på forhånd. Samtidig ser vi at flere som besvarte det engelske skjemaet hadde krysset av på at økt turisme kan ødelegge Lofoten som reiselivsdestinasjon, enn de som hadde besvart det norske skjemaet (les mer om dette i del 3).

Generelt handler diskusjoner om «turistifisering» om hvorvidt steder formes negativt av økt turisme. Bekymringer knyttes til det som ses på som viktige kvaliteter for lokalbefolkningen kan bli satt på spill. Eksempler kan være slitasje på natur, sentrum som går fra å være skapt og tilrettelagt for lokalbefolkning til tilbud og butikker tilrettelegges med mål om å tjene på turistene. På Røst har vi ved tidligere feltarbeid (i 2015) hørt uttrykket om at øya ikke bør «bli som Henningsvær» fra lokalbefolkningen, noe som spiller en bekymring for å gå fra å være et levende fiskevær til at man holder på identiteten til et fiskevær, men da i hovedsak som kulisser for turister. I lokale media har dette utspilt seg i form av oppslag om at noen steder/områder er under et stort press og gjentakende problemer i sommersesongen som sliter på lokalbefolkning.

REISELIV TURISME OKTOBER SOMMERS NÆRSKILT

Lofoten mister turoperatører etter siste års turistrøbbel - Nå gjøres disse millioninvesteringene for å løse problemene

Mange bedriftsledere i Vefsn kommune, Anja Meland Kari, prosjektleder for LAG, Frank Johnsen, Vefsn fylkesrådmann, Rens Solberg, Harry Martinsen, Utsal grendelag og prestebender Hanne Lykke i fylkeskommunen fra de nye toalettene på Utsal, ett av mange investeringer som gjøres for at Lofoten bedre skal klare å håndtere turiststrømmene. Foto: Magne Johnsen

Av Henning Johnsen

04. juli 2018, kl. 19:01

- Vedlikehold av naturen må styrkes NÅ!

Følger opp: Tor Havnengen Foto: John-Andre Storhaug

Faksimile fra Lofotposten 18. august 2016

Faksimile fra Lofotposten 4 juli 2019

I nasjonal presse har diskusjonen vært om Lofoten bør få ekstra midler for å dekke prekære behov, som eksemplifiseres med manglende infrastruktur og tilrettelegging. I en rekke internasjonale media har Lofoten blitt dratt fram som en destinasjon som kan komme til å

slite med masseturisme, som Venezia, Island, Barcelona, Nepal m.fl. hvor veksten i turisme er ute av kontroll og lokalbefolkningen har «fått nok». I del 3 diskuterer vi ulike aspekter i både funn og perspektiv knyttet til denne problematikken.

Debatt: – Er turisme en velsignelse eller forbannelse for Lofoten?

Hvert år strømmer det tusenvis av turister til Lofoten. Det gir penger i kassen for den lokale reiselivsnæringa, men også forsøpling av naturen samt store trafikale utfordringer. I kveld var dette tema i en direktesendt debatt i Svolvær.

Turisme i Lofoten: Er det for mange, eller er det plass til flere?

01:35:00

John Inge Johansen
@lonelyrider
Journalist

Kai Jæger Kristoffersen
@Fergekaien
Journalist

Publisert 16. jan. 2018 kl. 18:01
Oppdatert 16. jan. 2018 kl. 21:08

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Fakismile fra NRK 16. jan. 2018

Søppelet flyter i turistmagnet: – Lofoten er snart ødelagt

Ifølge reiselivsnæringen kommer opp mot én million turister til Lofoten årlig, men lokalbefolkningen mener øysamfunnet ikke er godt nok rustet. Ivan Myklebust fra Skjellfjord i Flakstad frykter bilder av søppel snart vil ødelegge for Lofotens gode navn og rykte.

Andreas Nilsen Trygstad
@andreasn
Journalist

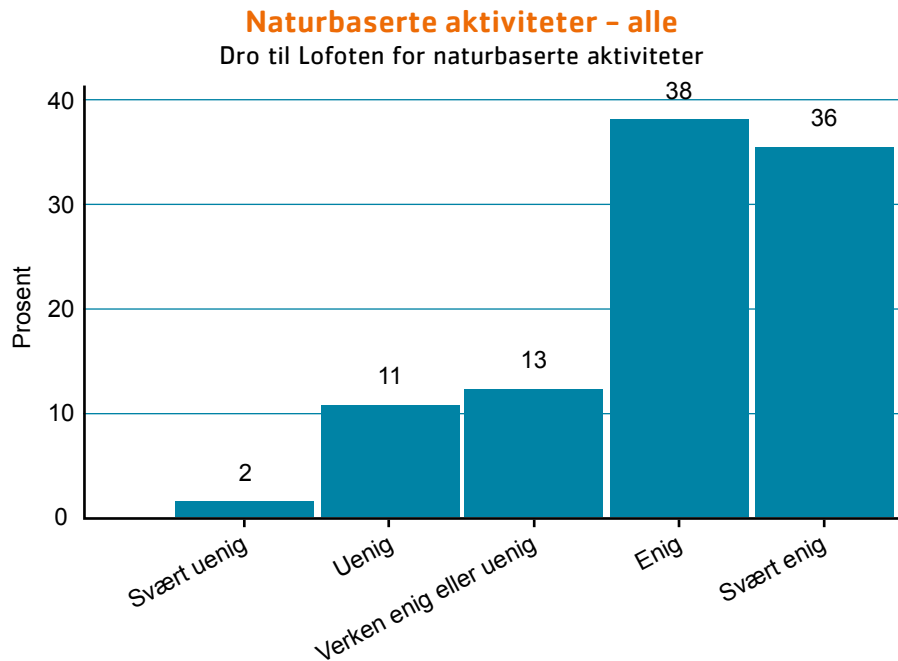
Johannes Ødegård
@10504
Journalist

Publisert 17. juli 2017 kl. 19:22
Oppdatert 17. juli 2017 kl. 12:48

Artikkelen er mer enn et år gammel.

NRK 17. juli 2017

1.1.2 Naturopplevelser viktigst – og det får du på Værøy

Å få oppleve storslått natur er det som trekker turistenes til Lofoten, eller «natur med stor N» som en danske beskrev det som i 2016. Dette var altså hovedmotivasjonen for de aller fleste som reiste til Lofoten i 2016 og 2018. Gjennom intervjuene kom det klart frem at et utviklingstrekk er at flere som søker det de kaller det «uberørte», drar til Værøy. Hit drar de gjerne i kombinasjon med besøk til «fastlands-Lofoten». Både øyboerne og turistene mener gjerne de 4 andre øykommunene Vågan, Vestvågøy, Flakstad og Moskenes når de sier Lofoten, og siden man kan kjøre eller

sykle gjennom alle 4, blir det slik at det mentale kartet av Værøy og Røst ikke «er» Lofoten, men egne steder.

Og i forlengelsen av det så er det slik at de aller fleste vi møtte som drar til Værøy (og i stor grad Røst) har vært andre steder i Lofoten tidligere, og har planlagt turen godt. Værøy omtales som «Lofoten i miniatyr», og turistene som dro hit hadde her et kortere opphold med så mange fjellturer som mulig. Det var også her de avsluttet lofotferien sin. For på Værøy er det kort vei mellom de ulike fjellene, og turistene fikk dermed gjort det de kom til Lofoten for: naturbaserte opplevelser.

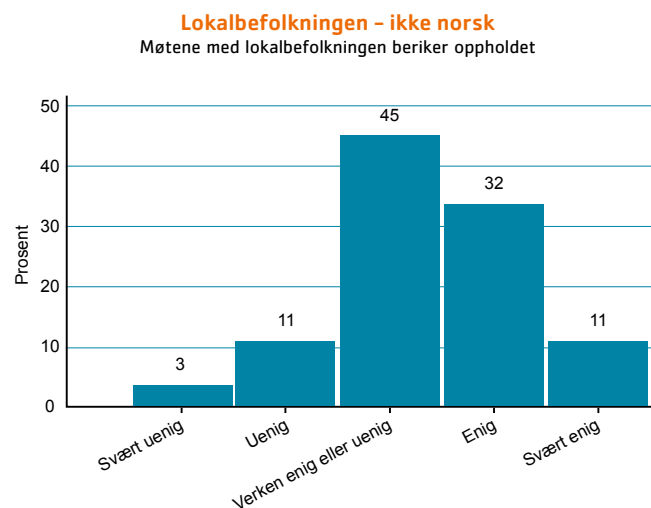
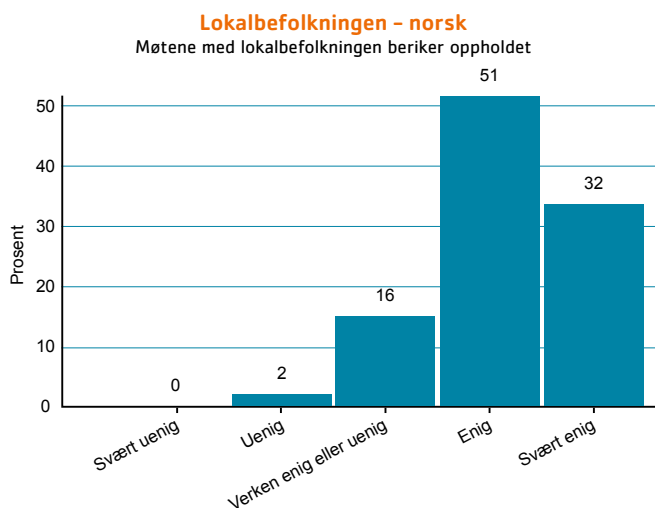

Vandring på Værøy. Foto: Kristin Folsland Olsen, nordnorge.com

1.1.3 Røst – det autentiske Lofoten

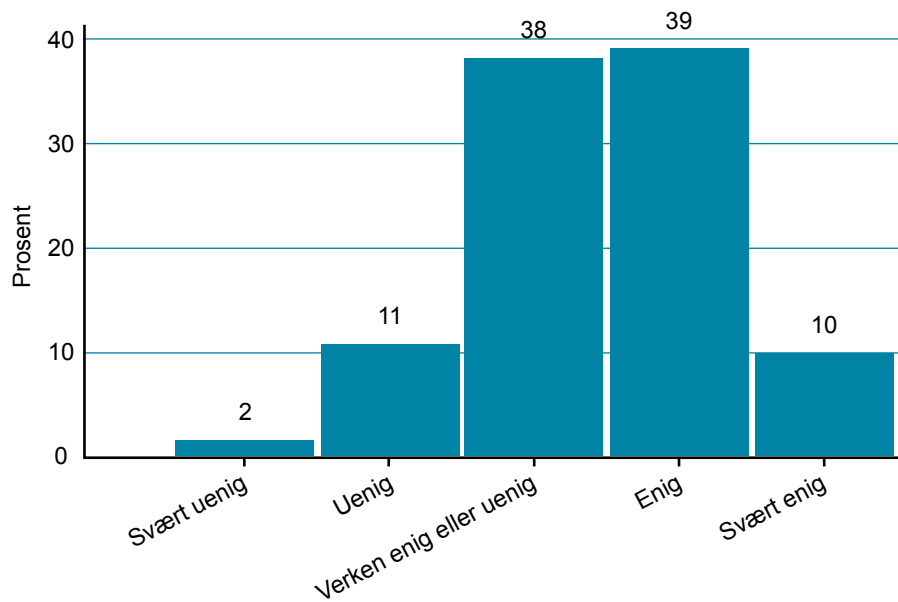
Som på Værøy er det mange som avslutter lofotferien sin på Røst, og at de gjerne har vært i Lofoten opptil flere ganger tidligere. Det som skiller seg sterkest ut som en kvalitet for de som har besøkt Røst, er å møte røstværinger. Dette gjelder spesielt for nordiske/nordmenn.

Møter med lokalbefolkningen på Røst har flere kvaliteter. Eksempelvis er det færre turister så man føler seg mer som en (godt ivaretatt) gjest. Det er lettere å komme i kontakt med de lokale. I tillegg er det enkelt å komme seg rundt på øya og delta på aktiviteter, selv om det ikke er så lett å få tak i informasjon før man har kommet dit. Mer generelt virket det som de fleste syntes det var greit å orientere seg på forhånd og underveis, noe som også vises i svarene på spørreskjemaet.

Nettbasert info - alle

Den nettbaserte informasjonen om Lofoten var utmerket

Røst skiller seg altså ut fra resten av Lofoten i form av genuine (autentiske) møter med øyfolket, samt at mange nevnte gode mat- og kulturhistoriske opplevelser knyttet til Røst sine tette bånd til Italia. Querini-operaen som ble avholdt første helg i august og sjøfuglsafari ble nevnt som spennende og gode opplevelser. Røst har også en spennende skjærgård, hvor man kommer tett på sjøfugl og det arrangeres daglige turer guidet av lokale.

I tillegg blir den helhetlige opplevelsen av Værøy og Røst trukket fram som en veldig minnerik og innholdsrik

reisekombinasjon med «fastlands-Lofoten», da hver av de to øyene er svært forskjellige med hver sin egenart. Både for Værøy og Røst trekker altså turistene fram helheten i besøket, hvor begge øyene ses på som svært attraktive reisemål, og veldig forskjellige for de (få vi snakket med) som hadde vært på begge stedene. Som vi kommer tilbake til i del 2, så er Røst og Værøy et sted man reiser til for å utvide Lofot-repertoaret, og det kan slik ses på som «Lofoten for viderekomne». Vi kommer nå til å identifisere de mest «typiske» turistene du møter på øyene ytterst i Lofoten.

Ramberg. Foto: Tore Schønning Olsen, nordnorge.com

Ferga legger til kai på Værøy. Foto: Berit Kristoffersen

1.1.4 Røst og Værøy: Dårlig tid eller dårlig planlegging?

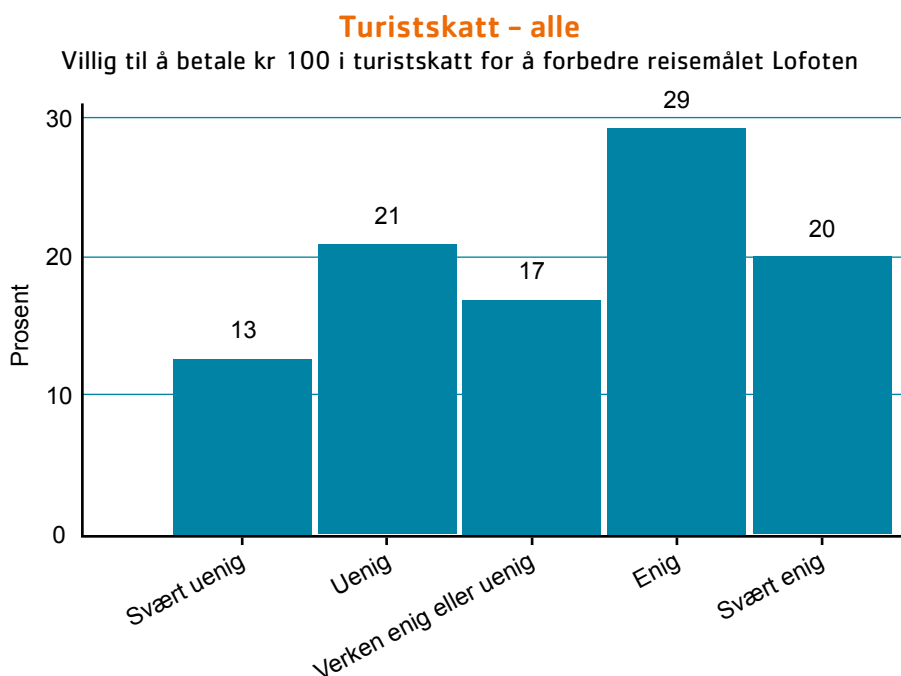
Et viktig spørsmål vi ville få svar på var hvorfor folk ikke reiste til Værøy og Røst, siden de blir mindre besøkt enn resten av Lofoten. På spørreskjema oppgav 6 av 10 at det var «for liten tid» som var den største begrensningen, mens bare 15 % oppgav at de hadde «for lite kjennskap» til Værøy og Røst. Under intervjuer kom det ikke overraskende fram at øyene er vanskeligere å komme seg til, som igjen vil si at man må planlegge mer for å få det til å gå opp med reisetid og opplevelser. Samtidig ser vi at svært mange av de som reiser til Værøy og Røst er der i relativt kort tid, enten på dagsturer (ca. en fjerdedel) eller 1 eller 2 overnattinger (ca. halvparten). Det vil grovt sett si at 1 av 4 blir lengre enn 2 netter på Værøy og Røst.

Man kan jo dermed spørre seg om et større og bredere utvalg av tilrettelagte attraksjoner, organiserte opplevelser, overnattingsteder og spisesteder hadde fått tallet på overnattingdøgn til å stige. Selv om dette kan være et ønske hos noen av de besøkende så ser vi likevel på

bakgrunn av våre undersøkelser at det er nettopp det de selv opplever som det uberørte og genuine mange nettopp søker når de ankommer disse øyene lengst ute. Det er dette som skiller dem fra resten av Lofoten. Turistparadokset blir da også her uunngåelig; Er en vekst i turisme forenelig med et turistmål som baserer seg på å være uberørt av turister?

1.1.5 «Tja» til turistskatt

Et aktuelt tema vi la til i spørreundersøkelsen i 2018 og intervjuet turistene om, er deres holdninger til turistskatt. I noen deler av Lofoten sliter man med å holde tritt med opprettholdelse av nødvendig infrastruktur for turistene (som tilgjengelige parkering, toalett osv.). Derfor ønsker mange lokalpolitikere å ta i bruk nye metoder for å sikre finansering av disse tjenestene og ulike fellesgoder. Her fant vi mange interessante svar som vi kommer tilbake til i del 2 og 3, men statistikken viste at halvparten var positive og en tredjedel negative.

Det mest interessante i tallmaterialet fra skjema som også ble bekreftet i intervjuene var et stort sprik mellom norske/nordiske som i hovedsak var positive til turistskatt, fordi de «forstod» eller hadde stor forståelse for problematikken og derav gjerne ville bidra til løsninger. Utenlandske derimot, var mer skeptiske. Samtidig erfarte vi i samtaler eller intervjuer at når turistene ble fortalt hva en slik skatt ønskes å brukes til lokalt (som utbedring og tilrettelegging av offentlige toaletter, søppelhåndtering og annen tilrettelegging som skilting og rasteplasser) var de aller fleste mer positive til en avgift som skal løse lokale problemer og utfordringer og som kan bidra til en bedre besøksforvaltning i Lofoten.

1.1.6 «Nei takk» til olje i Lofoten og helst ingen flere biler langs veiene

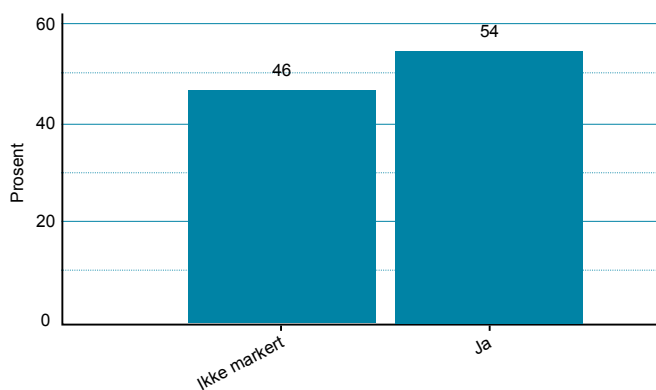
Turistene ble også spurt hva som kan ødelegge Lofoten som reisemål for dem. Vi ser at det i spørreskjemaet er oljeutvinning (52 %) og økt motorisert ferdsel (42 %) som er det som utpeker seg som de største potensielle kildene til forringelse av Lofoten som fremtidig reisemål. Generelt mener turistene at oljeutvinning «ikke passer inn» i Lofoten, og er bekymret for hvilke potensielle skader olje- og gassinstallasjoner kan medføre lokalt og globalt. Blant de skeptiske var det flere nordmenn/nordiske. Dette speiler nok at spørsmålet om oljeutvinning i disse farvannene har vært høyt på den politiske dagsordenen de siste 10-15 årene og derfor ofte knytter seg til mer enn bekymringer for naturvern, mulig oljeutslipp og global oppvarming. Som et ungt nordnorsk par sa på vei hjem fra vennebesøk på Røst: «Oljen river ned kultur og skjemmer ut naturen. Når oljen tar slutt, hva skal de [i Lofoten] gjøre da? Det tar ikke lang tid før den tar slutt, den er ikke avgjørende». Vi ser her at tidsaspektet i forhold til oljens levetid og mulige skader på livet i havet, kultur og næring på land, samt regional og nasjonal økonomi, også spiller inn i de reisendes perspektiver på olje- og gass aktivitet i Lofoten.

Uttakleiv i Vestvågøy. Her har grendelaget organisert et enkelt og tilrettelagt fricampingsområde mot betaling. Foto: Berit Kristoffersen

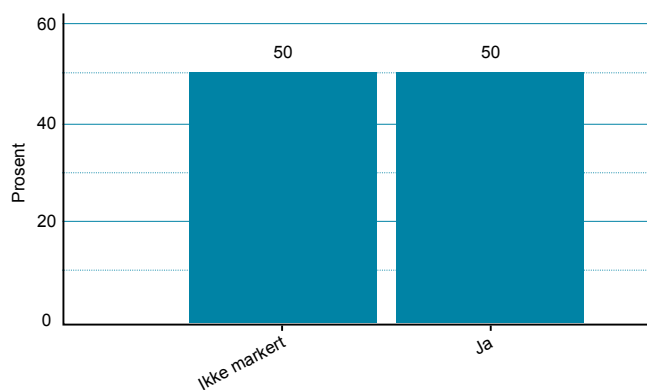
Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg?

Olje- og gassutvikling - norsk

Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg?

Olje- og gassutvikling - ikke norsk

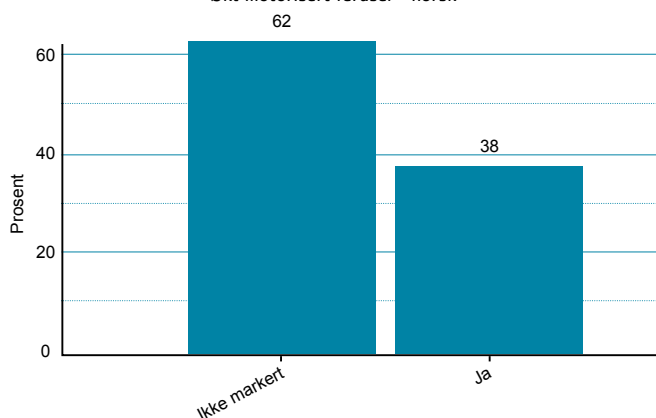

Smale veier og for mye trafikk var et gjennomgangstema blant de som mente at det allerede var store utfordringer langs veiene, der spesielt bilene trekkes frem som et irritasjonsmoment (som i 2016). Som et norsk par med bil på fricampingferie i Lofoten sa: «Det skal ikke så mye til før det

er plagsomt mange bobiler, det er på grensen nå». Her er det interessant at et mye større antall utenlandske (enn norske/nordiske) mener økt motorisert ferdsel kan ødelegge Lofoten som reisemål for dem.

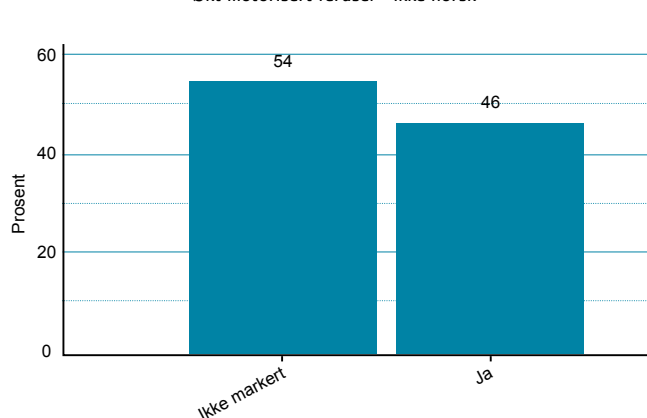
Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg?

Økt motorisert ferdsel - norsk

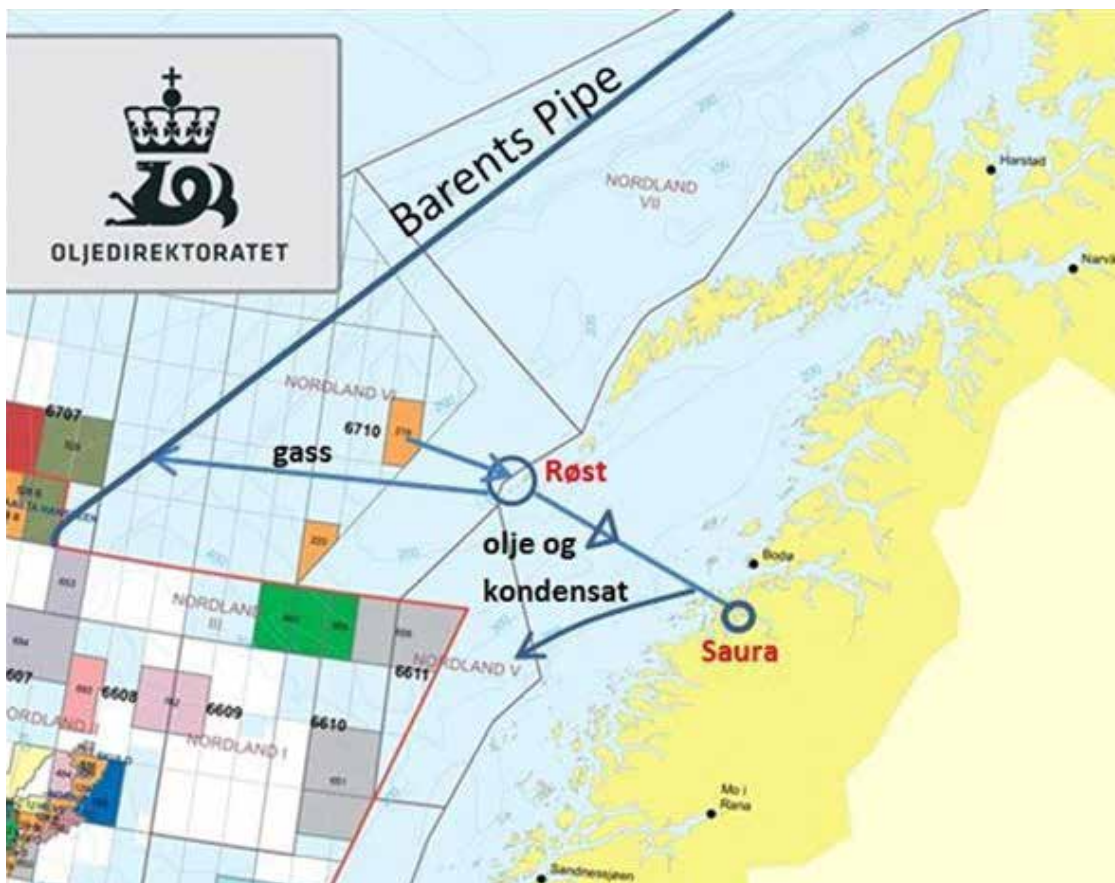
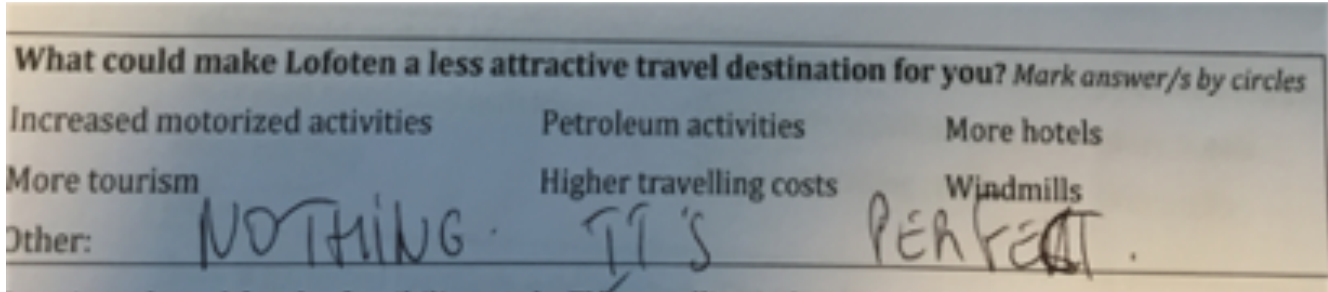
Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg?

Økt motorisert ferdsel - ikke norsk

Dette kan henge sammen med at mange ikke forventet at det skulle være så mye trafikk, og da spesielt med tanke på bobiler. Vi tror en annen del av forklaringen kan være at mange av de utenlandske og norske som krysset av på dette var syklistene, og derav mente å erfare at det generelt var dårlig tilrettelagt for sykling. Med mye trafikk langs veiene blir det vanskelig å nyte sykkelturen når du heller må fokusere på sikkerhet. Et norsk par vi møtte på sykkelferie, som hadde avsluttet ferien sin på Værøy, mente at en del av løsningen var å gjøre noen steder bilfrie og samt bedre skilting: «Reine er veldig bilbasert. Kunne vi fått et bilfritt Reine?» og de pekte på at man da kunne

lagt flere restauranter og andre tilbud der ved å ta bort alle parkeringsplassene. De mente at den verste strekningen for syklistene var Fiskebøl-Svolvær, og at de mange tunnelene burde skiltes godt for hvordan man kunne komme seg rundt (der det var mulig). Som vi kommer tilbake til i del 3, mener vi å spore et (økt) miljøengasjement blant de reisende, spesielt gjelder dette de yngste reisefølgene. Et godt eksempel på det var en gjeng nordmenn som avsluttet en ukes sykkelferie på Værøy med følgende på skjemaet: «Vi ønsker bedre tilrettelegging for sykkel så lenge E10 er fylt med bobiler. Vi trenger incentiver for å velge ikke-fossilt».

1.1.7 Überørt natur i tilrettelagte omgivelser?

I vårt samlede materiale, mener vi at vi finner en viktig motsetning. Og det gjelder hvordan de reisende både ønsker og oppsøker steder som kan gi følelsen av å være i uberørte omgivelser, samtidig som de fleste vil ha fasiliteter tilrettelagt som kan gjøre det enklere å være turist. Denne motsetningen illustrerer noen av turismens paradokser: Er det mulig eller ønskelig, og i så fall, på hvilke måter kan man tilrettelegger for at man opplever begge deler? Dette

får følgespørsmål som hvilke turister man da tilrettelegger for. Videre er det interessant å spørre seg om dette er mulig å kombinere med at turistene føler seg mer som en gjest (som på Røst) i stedet for som en turist blant mange. Og mer generelt i forhold til pågående spørsmål og debatter om «overturisme» i regionen: På hvilke måter kan man samhandle og lage strategier som gjør at det blir en berikelse, heller enn en slitasje, med reiseliv for de fastboende i Lofoten.

1.2 Eksempel på et ganske så «typisk» svar på spørreskjemaet

Undersøkelse om reisende i Lofoten sommeren 2018

Hvor mange overnattinger har du hatt totalt i Lofoten på denne turen? 65

Marker antall overnattinger fordelt på ulike overnattingsformer

Rorbu: 4 Hotell: Campingplass: Fricamping (utmark): 1 Airbnb: Utleie: Båt:
Venner/slekt: Annet:

Marker svar ved å tegne sirkel:

Antall i reisefølge: 1 (2) 3-4 over 5
Antall tidligere besøk til Lofoten: 0 1 (2) 3-4 over 5

Hvordan reiste du/dere omkring i Lofoten på denne turen?
Sykkel (Egen bil) Leiebil Bobil Kollektivbuss Charterbuss Båt Annet:

Har du vært, eller skal du til Værøy og/eller Røst på denne turen?
Ja, Værøy. Antall overnattinger: ____
Ja, Røst. Antall overnattinger: ____
Hvis nei. Hvorfor har du ikke valgt å ikke besøke Værøy/Røst? (Marker svar ved å tegne sirkel)
Liten kjennskap (For liten tid) For dyrt For vanskelig Redd for å bli sjøsyk Annet: skal neste år

Hvor enig/uenig er du i følgende utsagn? Marker svar ved å sette kryss i rutene til høyre	Svært uenig ⊖	Uenig	Verken enig eller uenig	Enig	Svært enig ⊕
1. At antall turister i Lofoten er for høyt				☒	
2. At antall biler/busser/bobiler i Lofoten er for høyt				☒	
3. At prisenivå generelt er for høyt i Lofoten			☒		
4. At Lofoten er preget av stillhet og uberørt natur		☒		☒	
5. At den nettbaserte informasjonen om Lofoten var utmerket			☒		
6. At turruter og attraksjoner er godt merket og tilrettelagt				☒	
7. At du dro til Lofoten for naturbaserte aktiviteter				☒	
8. At møtene med lokalbefolkningen beriker oppholdet				☒	
9. At kulturattraksjonene er en viktig del av Lofotopplevelsen			☒		
10. At jeg har fått et godt innblikk i Lofotens kultur og historie				☒	
11. At Lofoten har et godt tilbud av lokal mat					☒
12. At jeg ville vært villig til å betale kr 100 i turistskatt for å bidra til å forbedre reisemålet Lofoten					☒

(minde og mindre dessverre)

Ja, hvis det ble flere doer osv. på f.eks. Kvalvika

Hvor fornøyd er du alt i alt med den samlede opplevelsen i Lofoten?
Svært misfornøyd Misfornøyd Verken eller Ganske fornøyd (Svært fornøyd)

Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg? Marker ved å tegne sirkel
(Økt motorisert ferdsel) (Økt turisme) (Olje- og gassutvinning) (Dyrere reiser) Flere hotell Vindmøller

Annet: Turister fra andre land som tar seg alt for mye til rette. De burde fått mer info om private områder, trafiksikkerhet på smale veier, generelt hvordan planere og oppføre seg i

Data samles inn til pilotprosjektet om besøksforvaltning i Nordland Fylkeskommune. Taflom.
Gjennomføres av Berit Kristoffersen (forsker) og Katrine Blom (forskningsassistent)

Denne gjesten trekker vi frem fordi den illustrerer hvordan mange nordmenn svarte på skjemaet. Cirka halvparten av de som hadde oppgitt fricamping hadde bare overnattet en natt i det fri, og slik utøver norsk «friluftsliv» mens de hadde valgt komfort på resten av turen med rorbu og egen bil. Ambisjonen er å komme seg til Værøy eller Røst neste år, fordi det ble for liten tid denne gangen.

1.2.1 «Oss» norske og de uregjerlige «andre»?

Videre svarer reisefølget noe utypisk at det er for mange turister i Lofoten, og vi ser av kommentaren at det spesielt er de utenlandske som irriterer da de ikke «kan» norske normer og regler. Disse reisende inntar, slik vi opplevde i flere intervjuer, en beskyttende rolle ovenfor Lofoten. De uttrykker sin bekymring i form av at det er de utenlandske som er årsaken til at Lofoten er preget av mer «støy» når man drar til Lofoten for å utøve sine friluftslivsaktiviteter. De ønsker også å betale turistskatt forutsatt at det faktisk blir bedre tilrettelagt på de mest trafikkerte friluftsmålene. Vi ser også at reisefølget totalt sett er svært fornøyd med den samlede opplevelsen. Det er mulig å anta at de positive svarene i forhold til lokal mat, skilting, innsikt og kultur og historie tyder på at den generelle tilretteleggingen og opplevelsene av kultur og natur har vært utmerket.

Det er her passende å påpeke at vi ikke har noe empirisk materiale i denne undersøkelsen som kan understøtte at de utenlandske faktisk viser mindre hensyn. Selv møtte vi mange utenlandske turister som hadde et bevisst forhold til turismens mulige effekter og de ønsket å kunne bidra til å bevare Lofoten, som den naturperlen den oppleves som. Vi møtte for eksempel to utenlandske kvinner i 30-årene, som fortalte oss om en fjellsti på yttersida av Værøy, der de ble oppfordret til å ta med seg en pose for å samle søppel de fant på sin vei. Dette trakk de fram som svært positivt og vi endte opp med å diskutere hvordan denne typen tiltak kunne vært gjennomført flere steder i Lofoten. De mente også at deres erfaring var at det også var nordmenn som tok seg til rette ved å for eksempel gå opp til toppen av Reinebringen, selv om det stod et skilt der med «ferdsel forbudt». De to motstridende eksemplene viser at det mest sannsynlig ikke er så hensiktsmessig å følge de skillene som trekkes opp med «oss» nordmenn som oppfører seg, og «de» utenlandske, som ikke følger normer og regler, og at det nødvendigvis ikke gjenspeiler to ulike grupperinger med to ulike tenke- og væremåter.

En besøkende fotograf rydder med seg marint avfall fra skjærgården på Røst.

Begge foto: Berit Kristoffersen

Uttakleiv i Vestvågøy er et populært sted for å få med seg midnattssola i Lofoten

Foto: Berit Kristoffersen

Vi benytter anledningen til å takke Torghatten og mannskapet på M/S Bodø og M/S Værøy for det meget gode samarbeidet og tilretteleggingen ombord. Vi hadde «også» bare fine turer rundt Vestfjorden, takket være mannskapet!

Vindstad i Moskenes. Foto: Hanne Lykkja

2. VÆRØY OG RØST

LOFOTEN FOR VIDEREKOMNE

«Hvordan er det å leve her? Hvordan har det vært å leve på Værøy?»

«Røst er ei pannekake med masse godt tilbehør på toppen»

«Røst er den mest eksotiske plassen i Nord-Norge. På grunn av tilknytningen til Italia»

«Vi valgte Røst på grunn av lundefugler og fuglesafari, men også filmen om Fugelli»

«Værøy er helt spesielt, egentlig mer spesielt enn Lofoten»

«Værøy framstår generelt som mer urørt, og med mindre turisme enn selve Lofoten. Noe som bidro sterkt til dette besøket, og at Lofoten ble droppet i denne omgang»

«Røst er bedre enn Lofoten, da slipper du all turismen som er på Å»

«På Værøy var det forferdelig mange svensker, som bare var der for å fiske»

«Vårt møte med lokalbefolkningen på Røst gav oss inntrykk av at de hadde både tid og lyst til å slå av en prat»

«I think Værøy will loose its charm, if there will be mass tourism»

Som vi ser av de innledende sitatene så oppleves både Røst og Værøy som spesielle og spennende reisemål som det er verdt å ta vare på. Vi vil i dette kapittelet først trekke frem overordnede fellestrekk mellom Værøy og Røst som reisemål for de besøkende. Så grov-inndeler vi de ulike reisende som prototyper, og viser til eksempler for hvordan disse skiller seg mellom de to øyene og hvordan de forholder seg til turistskatt. Deretter sier vi noe om hvordan de to øyene skiller seg ut med et sett utfordringer hver for seg.

2.1 Fellestrekk mellom Værøy og Røst

Røst og Værøy ligger helt ute i havgapet, som gjør at det er vanskeligere å komme seg dit, og de blir derfor gjerne besøkt av turister som allerede har utforsket andre deler av Lofoten. De ønsker å utvide sin Lofoten-horison, og det er derfor vi rammer det inn som «Lofoten for viderekomne». Det henger også sammen med at det krever mer planlegging å komme seg til og fra. Dette speiles i de som vi intervjuet som ikke drar dit, de som sier at de rett og slett ikke har tid.

Men det er mange motivasjoner og forventninger knyttet til å besøke de to øyene: toppturer, hvite strender, skjærgård, fugleliv, kystkultur og fiskeri. Men som de innledende sitatene henter til, gir også stedene mer «kred» i forhold til valg av reisemål blant likesinnede og mange sier at de her unngår mulige turistfeller. Slik kan vi også si at Værøy og Røst er et sted for «viderekomne» når det kommer til kresenhet i forhold til andre destinasjoner som har mer besøk. Vi ser dette gjennom at de reisende ofte har en formening om at det her er mer uberørt og drar gjerne paralleller med andre steder i Nord-Norge, som øyrikene Træna og Senja. Mange av de besøkende har på forhånd hørt ulike historier fra Værøy og Røst og begge øyene

fremstår som ganske mytiske fordi de ligger så langt utenfor allfarvei og man dermed kanskje her har muligheten for å se noe helt nytt. Et fellestrekk er at man her kan oppleve genuine fiskevær og hverdagsliv på øyer med lang og variert historie. Mange, spesielt voksne nordmenn, ser på møter med lokalbefolkningen som et viktig aspekt ved sin Nord-Norgeferie, og håper å finne dette her ute. Det er blandede data i forhold til om dette ønsket faktisk ble oppfylt. Men vi forstod det slik at det på både Værøy og Røst er større mulighet for å treffe lokale som gjerne både har «tid og lyst til å slå av en prat» som vi så innledningsvis og slik beriker turisten med sine historier fra livet på øyene mer enn kanskje i resten av Lofoten.

Her kan man fortsatt oppleve fuglefjell på nært hold, der sjøfugl er i sterk tilbakegang. Begge øyene har guidede turer og det er også mange muligheter for de mange foto-turistene som i økende grad reiser til Lofoten også på andre tidspunkt av året. De mest trofaste sommerturistene på Værøy og Røst er helt klart de som kommer i stort antall for å fiske. Det gir god stabilitet i planlegging for de som har anlegg tilrettelagt for dette på Værøy og Røst.

Fisk på hjell på Røst. Foto: Hanne Lykkja.

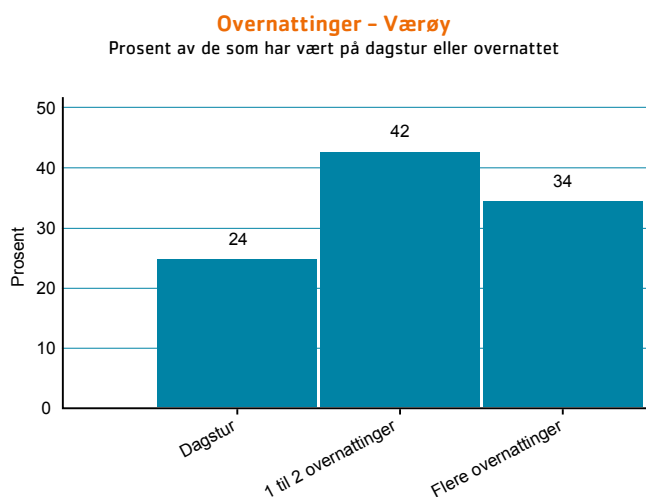
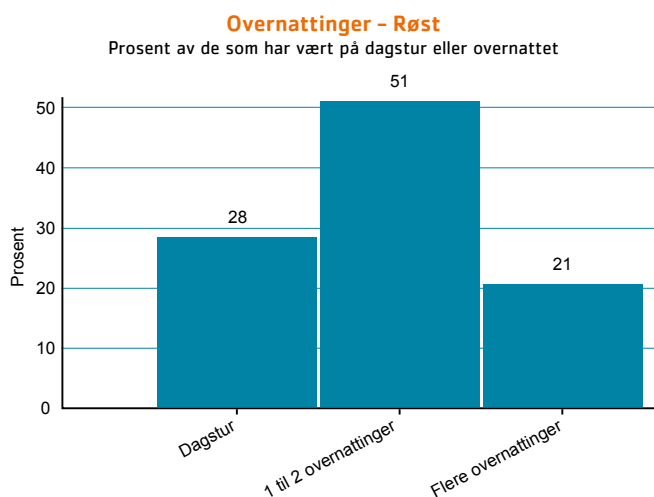
Værøy. Foto: Kristin Folsland Olsen, nordnorge.com

2.1.1 Korte opphold er passe langt på Værøy og Røst

Gjennom skjemaene vi samlet inn fra turistene på ferga, viste tallenes tale at de fleste besøkende vi var i kontakt med er på Værøy og Røst på korte turer. Vårt hovedinntrykk fra samtaler er at de fleste synes oppholdet har vært «passe langt». De er mettet på opplevelser etter en til to overnattinger, da de tenker at de har fått med seg det øya har å tilby på denne tiden. Hvis du er fisketurist, som det som sagt er mange av, og som gjerne blir i opptil flere uker, er det helt andre forhold som avgjør lengden på oppholdet;

tilgang til fisk (fangst), naturopplevelser og godt/dårlig vær. Som vi ser av statistikken er det ca. en fjerdedel som kun drar på dagstur til både Værøy og Røst. De benytter seg da ofte av ferga, og blir noen timer og utforsker øya før de reiser videre.

Ser vi på tallene så er det også slik at det er en tredjedel som blir mer enn 2 overnattinger på Værøy og en femtedel som blir det på Røst. Her antar vi at en stor andel av de som blir mer enn 2 overnattinger er fisketurister (se 2.2)

2.1.2. Bedre og mer samlet informasjon for at flere skal ta turen?

En tydelig tilbakemelding fra de reisende til både Værøy og Røst var at det var vanskelig å navigere og få oversikt over overnattingstilbud, aktivitetstilbud og opplevelser på forhånd. Dette gjaldt i noe større grad for Røst enn Værøy, og dette var spesielt utfordrende for de som ikke var norske/nordiske. Et eksempel er en norsk barnefamilie vi snakket med som etterlyste mer informasjon om hva de kunne gjøre bortsett fra de organiserte turene med båt: «Det var veldig lite detaljert informasjon om hva som kan gjøres, spesielt i henhold til aktiviteter og informasjon for hvordan det er å ha med barn». Et utenlandsk venninnepar i 30-årene som hadde bestemt seg for å avslutte Lofotferien på Værøy og Røst, opplevde at det var så lite informasjon om hvor de kunne overnatte og hva de kunne gjøre at de endte opp med å bare å gå rundt på øya uten å delta på noen aktiviteter, og som de sa «snublet over Querini-historien»

som de syntes var veldig fascinerende. Men da hadde de også endt opp med det beste måltidet på hele lofotferien på brygghotellet der de bodde, som en flott avslutning på Lofoten.

Samtidig var den generelle tilbakemeldingen at når man først var på øyene var det enklere å finne fram, enten via Værøy sin turistinformasjon eller gjennom oppslag ved fergeleiet eller direkte kontakt med folk når man først var kommet i land på Røst. Det vil si at det er vanskeligere å planlegge ferien til Værøy og Røst enn til andre steder i Lofoten. Mange etterlyser en velutviklet felles virtuell plattform over hva som kan gjøres (aktivitetstilbud) og hvor man kan overnatte (pris og kvalitet). Det er mulig dette kan være en av flere forklaringer på at Værøy og Røst har mindre besøk enn resten av Lofoten, eller på at mange ikke planlegger å være der lengre før de drar videre på lofotferien.

Fornøyde festivalgjester på Querini-operaen 2018 går ombord på ferga igjen på Røst. Foto: Berit Kristoffersen

Røstlandet med fuglefjellet Vedøya til høyre og Værøy i bakgrunnen. Foto: Hanne Lykkja

Men ser vi på statistikken fra de som har valgt å ikke dra til Værøy eller Røst så er det derimot tid som oppgis som den viktigste begrensningen. Her sier oppimot 2 av 3 at grunnen er for liten tid, mens bare 16 % oppgir at de ikke kjenner godt nok til øyene. Vårt inntrykk var at sistnevnte først og fremst gjaldt utenlandske turister og at de ikke hadde hørt om Værøy og Røst. Det at det er for vanskelig å komme seg dit er det få som legger vekt på, selv om det også kan henge sammen med tid, siden de fleste legger inn en tur til Værøy og Røst på slutten av ferien og at det da gjerne krever en ekstra reisedag.

Røst og Værøy har mange fellestrekk, men de oppfattes også som to ulike og spennende reisemål hver for seg. Mange som hadde vært begge steder sa i samtaler at de to øyene dermed utfyller hverandre. Vi vil derfor presentere noen prototyper som eksempler på hvilke felles og forskjellige besøkende som tar turen til Værøy og Røst.

De som har valgt å ikke dra til Værøy eller Røst

Nei	Antall	Prosent	Cum
Liten kjennskap	25	16,13	16,13
For liten tid	96	61,94	78,06
For dyrt	2	1,29	79,35
For vanskelig	4	2,58	81,94
Redd for å bli sjøsyk	1	0,65	82,58
Annet	27	17,42	100,00
Total	155	100,00	

2.2 Prototyper: Hvem reiser egentlig til Værøy og Røst?

2.2.1 Fisketuristen

Fisketuristen kommer gjerne fra Sverige, Polen eller Tyskland og kommer ofte sammen i en stor kompisgjeng. Altså menn. De fleste har gjerne vært her flere ganger før, hvor de har bodd på akkurat samme sted, med samme opplegg som tidligere, men gjerne med noen nye tilskudd i gruppa. De har med egen mat og drikke.

Formålet er lettfattelig: mest mulig og størst mulig fisk på kortest mulig tid. Når de setter seg på ferga, kjører de i ett strekk tilbake til bosted for å få fryse ned fisken raskest mulig. Utad fremstår de som mindre kontaktsøkende enn

de andre prototypene og holder seg mest til fiskeaktiviteten og overnattingsstedet. De bor på de ulike fiskecampingene der de leier egen båt. De er der gjerne 1 til 2 uker sammenhengende. Dette er den gruppen som er klart mest negativ til turistskatt. De uttrykker misnøye med det høye prisnivået i Norge og det store samtaleemnet er hvor mye fisk de har med seg hjem i bagasjen. Altså reiser de til Værøy og Røst hovedsakelig for å fiske, men også for å dyrke det sosiale fellesskapet i gruppa. De booker gjerne ny tur når de drar, slik at de vet hvilken hytte de skal ha neste år, og føler seg «som hjemme» på fiskecampen. Dette bekreftet også operatørene av disse anleggene både på Værøy og Røst.

Det er mange fisketurister på Værøy. Mange av dem tar med sin egen mat og drikke (som vi ser et eksempel på med alle de utenlandske boksene). Foto: Berit Kristoffersen

Fiskelykke. Foto: Terje Rakke, nordnorge.com

2.2.2 Toppturentusiasten

Toppturentusiasten føler seg gjerne «on top of the game», er godt utstyrt og er ute etter de store naturopplevelsene. Disse kommer altså til Værøy fordi de her finner spektakulære fjell. Med dette utøver de vår «norske», sunne og aktive livsstil, og det er da naturlig å reise om sommeren for å utøve friluftsliv. Værøy er et av de hippe reisemålene for unge og unge voksne, hvor hovedtyngden ligger i aldersgruppen mellom 25 og 45 år. Disse ser ikke nødvendigvis på seg selv

som turister, og kombinerer gjerne friluftsliv med komfort. Det betyr ofte et døgn i telt etterfulgt av et hotellopphold, og de kommer oftest i egen bil, gjerne med sykkel på taket. De er meget villige til å betale turistskatt, og spiser gjerne et bedre måltid på en av de eksisterende restaurantene. Men i tillegg til fjellturen så oppsøker de også gjerne andre severdigheter eller kulturtilbud, eksempelvis fuglesafari. Disse toppturentusiastene er forbeholdt Værøy og har stort sett sjekket ut resten av Lofoten. Betaler gjerne turistskatt, både fordi de ser behovet, men også fordi de har råd til det.

Foto: Kristin Folsland Olsen, nordnorge.com

2.2.3 Backpackeren – en tilfeldig eventyrer

Image er ikke like viktig for 'backpackeren' men de ser gjerne på seg selv som en eventyrer.

Backpackeren reiser med et lavere budsjett til både Værøy og Røst. Det betyr camping i friluft i en eller flere dager. Dette skjer med medbrakt telt og primus. Noen få har egen bil, men de fleste kommer til fots eller med sykkel, noe som er et «must» hvis du skal utforske Værøy uten bil. Disse har ofte lest om Værøy og Røst i reportasjer og på reiseblogger, og avslutter gjerne en lengre lofotferie på en av de to øyene selv om dette ikke nødvendigvis er planlagt på forhånd. De er stort sett utenlandske og vil helst ikke betale turistskatt, da de synes oppholdet er dyrt nok.

Foto: Kristian Nashoug, nordnorge.com

2.2.4 Selfieturisten

Selfieturisten kommer gjerne på dagstur, spesielt hvis turen ikke er forhåndsplanlagt. Motivasjon er selvsagt å ha et bilde av seg selv i en spennende silhuett, skuende ut over det storslåtte landskapet. Hvis de er på Værøy kjører de seg gjerne en sightseeingtur rundt på øya, og går på tur til «selfie-toppen», for deretter å kanskje rekke å få seg et måltid før de tar ferga som tar dem til Bodø og flyet hjem. Selfieturistene er stort sett nordmenn, og betaler villig turistskatt fordi de liker å komme seg rundt og ha det tilrettelagt på en måte som gjør det enkelt å være turist.

Foto: Kristin Folsland Olsen, nordnorge.com

2.2.5 Den stolte nordmannen

Denne prototypen reiser stort sett som par eller vennepar. De er 50 pluss år og har god økonomi, så for dem er ikke mangel på penger en begrensning. De har gjerne alle sine overnattinger på hotell eller rorbu. De fleste har bil, noen har bobil, og de benytter seg av de bespisningsmulighetene som måtte finnes. De ønsker å komme tett på samfunn og historie og oppsøker gjerne de lokale aktivitetene som øya har å tilby. De kan en del om nordnorsk historie og kystkultur, er nysgjerrige, stiller mange spørsmål og ser på genuine møter med lokale kulturbærere som svært verdifulle.

De vil gjerne ha lokal mat og da gjerne med en tilhørende fortelling om hvor den kommer fra. De er stort sett engasjerte og kontaktsøkende. En del av disse er også nordnorske, og de færreste av dem har vært her ute tidligere. En liten, men entusiastisk andel av de som gjerne kommer tilbake, er de som har røtter/tilknytning til disse stedene, og som vil gjengå sine forfedres gjengrodde stier. Disse er jevnt over svært positive til å betale turistskatt.

Et godt eksempel på «nordmannen» er det norske paret som hadde besøkt Røst som vi siterte innledningsvis, og som møtte lokale som hadde «både tid og lyst til å slå av en prat». De hadde møtt øyboere som jobbet på de forskjellige stedene, restauranter og gallerier, som også var særdeles

Ved Henningsvær. Foto: Kristin Folsland Olsen, nordnorge.com

snakkesalige. Inntrykket deres var at røstværingene ikke behøvde turisme på samme måte som resten av Lofoten, og at det bidro til at de fikk et mer genuint møte med lokalbefolkningen. I tillegg til å besøke alle severdighetene på øya hadde de dratt på guidet tur med ribb hvor de både fikk et innblikk i fuglelivet og Røst sin lange historie, noe som ble trukket fram som høydepunktet på turen.

Et annet par vi snakket med var på en ni-dagers tur i Lofoten og avsluttet turen med ei natt på Værøy og ei på Røst. De reiste med egen bil med 2 sykler på taket og hadde bodd 6 netter på rorbu og 3 på campingplass. De skrev selv på skjemaet; «Det som virkelig særpreger Lofoten er intimiteten og den småskala kulturen, kombinert med den storflotte naturen».

2.2.6 Fotografen

Lofoten er ikke overraskende et yndet fotomotiv. Mange reiser med dette som hovedmotivasjon, men vi møtte ikke så mange av disse denne gangen på våre fergeturer. På Værøy og Røst er det i tillegg til storslått naturlandskap, et rikt fugleliv som mange vil dokumentere. Vi antar at også den økende trenden med nordlysfototurisme også merkes på Værøy og Røst.

Katrine Blom får en omvisning på Værøy av ordfører Dagfinn Arntsen. Foto: Berit Kristoffersen

Lundefugler. Foto: Ernst Furuhatt, nordnorge.com

2.3 Værøy som reisemål

Mange som kommer til Værøy er her som resultatet av at de har sett flyfoto, der øya skinner imot deg som en eventyrøy klar til å utforskes. Det er de høye fjell og hvite strender som er hovedattraksjonen. Øya har hovedsakelig 3 spisesteder; Kafe Super (kafeen på butikken), hotellet (Værøy Brygge), og Prestegården. Sykkel kan leies ved turistinformasjonen. Du kan overnatte på Værøy Prestegård eller på Værøy Brygge (som har både hotellrom og rorbuer), eller du kan fricampe i Nordlandshagen.

2.3.1 Værøys turistparadoks

Værøy er det stedet der turistparadokset kommer sterkest og tydeligst fram. Balansen mellom det uberørte og det tilrettelagte er et viktig punkt for refleksjon. Vi diskuterte dette med de reisende, lokale politikere og turistoperatører.

Turistene har delte meninger om hvor mye tilretteleggelse de ønsker seg. Eksempler er de ovennevnte prototypene der fricampere ønsket seg dusj og toalett og helst ikke så mye mer, mens «nordmannen» ønsker seg gjerne flere spisesteder og mulighet til å bli godt kjent med lokal mat og historie, men ønsker allikevel ikke å dele øya med så mange flere besøkende.

De som tilbyr overnatting føler mer på marginene, og skulle gjerne hatt høyere belegg. Det er en betydelig kapasitet på overnatting utenom sommersesongen som gjerne

kunne vært bedre utnyttet. Vårt inntrykk fra møter med lokalbefolkningen er at de ikke er så opptatt av å få flere turister til øya.

2.3.2 ...er også Lofoten sitt

Værøys turistparadoks speiler diskusjoner vi ser i resten av Lofoten i forhold til «slitasje» på natur og lokalbefolkning og derav tiltak som tilrettelegger eller avbøter. På Værøy sier de at de opplever en økning i turister generelt, og spesielt blant de som ønsker å bruke fjellet. Det har slik blitt en større slitasje på populære utfartsområder. Kommunen har derfor tilrettelagt for dette gjennom ustrakt skilting av stier, et felles toalett og egen dusj på det mest populære fricampingsområdet (Nordlandshagen). De har en godt fungerende og bemannet turistinformasjon som er åpen om sommeren og som er ofte besøkt. Som oppsummert av ordføreren, Dagfinn Arntsen, har Værøy «stille og rolig utviklet oss inn mot turismen» i takt med økt besøk.

Lofoten fremstår utad i stor grad som en samlet destinasjon, men som vi nevnte innledningsvis så faller Værøy og Røst ofte «av kartet». Derfor trekker vi inn to elementer fra pågående diskusjoner på Værøy og Røst. Hvilke historier skal Værøy formidle om seg selv? Hvordan kan reiselig bidra til å styrke samfunnets verdier, både i form av kroner og øre og i form av sin rike kulturhistorie som gjerne skal bevares?

Å bli med "ekte fiskere" er noe mange drømmer om – og får oppleve på Værøy og Røst. Foto: Terje Rakke, nordnorge.com

2.3.3 Hvilke historier vil Værøy fortelle om seg selv?

Vårt inntrykk er at det ikke er fokus på hva Værøy vil fremstå som utad i turistøyemed. «Innad» er Værøy et fiskevær med aktive fiskere og viktige hjørnesteinsbedrifter innen fiskeri, og her er det noen få aktører som har satset på reiseliv. Det finnes forøvrig ingen egen plattform for å spre informasjon utover turistinformasjonen som kommunen drifter. Vi snakket med mange turister som hadde lyst til å vite mer om samfunn og kulturhistorie. Dette fordrer at Værøy har en «felles» historie eller identitet som de vil formidle til omverden. Ser man til Træna og Røst så formidler de sin identitet basert på historiefortellinger som de gjerne vil at turistene skal få servert på ulike måter. I dag er det først og fremst på Prestegården, som er både et overnattings- og spisested, hvor du kan få et innblikk i dette. Vårt inntrykk er at det ikke er en stor jobb som må gjøres for å få formidlet Værøy sin historie og identitet på en interessant og sammenhengende måte. Dette kan for eksempel gripes fatt i gjennom samarbeid mellom ulike turistaktører, lokalbefolkning, kommune og øvrige næringsliv.

Foto: Kristian Nashoug.

2.4 Røst – et levende fiskevær – også for turistene?

I stedet for å være et «Lofoten i miniatyr», så trekkes Røst frem som et sted ulikt resten av Lofoten. Øya har et annerledes landskap og et rikt økosystem. Tilgangen til fjell og hvite strender krever en lengre båttur og Røst får dermed ikke besøk av toppturentusiasten. Men eksotisk natur er derimot ingen mangelvare, og mange kommer hit for å oppleve lundefugler, røstfisket og lukta av brygge og fjære sjø. Men i tillegg har Røst også fått til å friste kulturinteresserte til å ta den lange turen. Vårt inntrykk fra møtene med turister er at de har fått til å bygge en øyidentitet som et levende fiskevær basert på flere fiskemottak, tørrfisk og Querini.

Her virker det lett å komme tett på fiskere i arbeidsklær og med sløyehanskene på, og du kjenner lukten av tørrfisk fra du går av ferga til du går på igjen. Du møter lyden av krykkjene ved hotellet, og kan i løpet av 5 minutters gange komme deg til 4 forskjellige utesteder og enda flere hvis

du går et kvarter til. Dette er serveringssteder brukt både av lokalbefolkningen og turistene og blir dermed et godt utgangspunkt for nettopp muligheten for disse genuine møtene som turistene setter så stor pris på. De reiser ofte derifra, gjerne selv litt overrasket over hvor mye interessant de har lært på sitt korte besøk. Vi møtte også flere som hadde funnet inspirasjon i Per Fugellis liv og lære, og andre som i lang tid hadde tenkt på å dra dit. Men også noen som ikke hadde planlagt så mye, og «endt opp» på Røst. Røst har bryggehotell og 2 fiskecamper, den ene med servering.

Røst har hatt pågående diskusjoner om hvorvidt det vil være naturlig å utvikle et mer spisset reiseliv. Øya har manglet en egen turistinformasjon de siste sommersesongene og det er derfor mulig å tenke nytt rundt hvordan de reisende skal møte Røst, både virtuelt og fysisk. Til tross for at Røst er godt kjent og har sin egen identitet, har Røst få besøkende per år sammenlignet med andre steder i Lofoten.

Street Art på Røst. Foto: Hanne Lykkja.

2.5 Dra til Værøy og Røst først?

Vi har i dette kapittelet lagt frem data og diskutert ulike aspekter ved reiselivet på Værøy og Røst. Basert på dette kan en mulig strategi være å «snu på det» - altså prøve å dreie turistene til å komme til Værøy eller Røst først, før de drar videre til de andre mer tilgjengelige lofotøyene. Værøy og Røst har gode tilbud til turistene, som i stor grad føler seg som gjester. Ifølge de besøkende er ikke disse tilbudene så enkle å finne på forhånd. Det å utvikle enhetlige plattformer med god informasjon kan derfor på kort sikt gi reiselivet på Røst og Værøy et ansiktsløft. Her er det også gunstig,

hvis ønskelig, å presentere et samlet reiselivsprodukt. Våre erfaringer fra besøket på Værøy og Røst, i kombinasjon med datainnsamlingen, viser at øyene har mange strenger å spille på. Vi har også pekt på det vi kaller turistparadokset - at de reisende vil ha i pose og sekk: tilrettelagt, men uberørt. Da kan det allikevel være nyttig å spørre seg i hvilken retning man ønsker før man går i gang med nye tiltak. Hva er de viktigste verdiene man vil utvikle videre?

Querini-operaen/dagene er en populær festival på Røst. Her med noen av karakterene fra forestillingen og "glam-camping". Og tørrfisk selvsagt. Foto: Wikipedia / Berit Kristoffersen.

Foto: Johnny Mazzilli, nordnorge.com

3. MÅ LOFOTEN BLI SOM DET ER?

«It is a good thing that it is not too many people in Lofoten. Too many tourists is not good for the environment. And it makes it less exclusive»

«Vi elsker Lofoten og alt det har å by på. Men det er for mange turister i forhold til hva Lofoten klarer å takle. Steder som Kvalvika og andre fine strender bør ha noen form for utedo og søppelkasser. Det fleste er dessverre ikke så gode til å utføre sporløs ferdsel»

«I think Norway should be aware that the tourist wave is coming»

«Skjemaet har ikke fanget opp at vi kjenner Lofoten. Vi unngår for eksempel Henningsvær, der det er for mange»

«I had a strong feeling during my stay, that you really don't want tourists such as myself here. Even from this survey I got the same feeling. It is not very nice. Otherwise, everything was great»

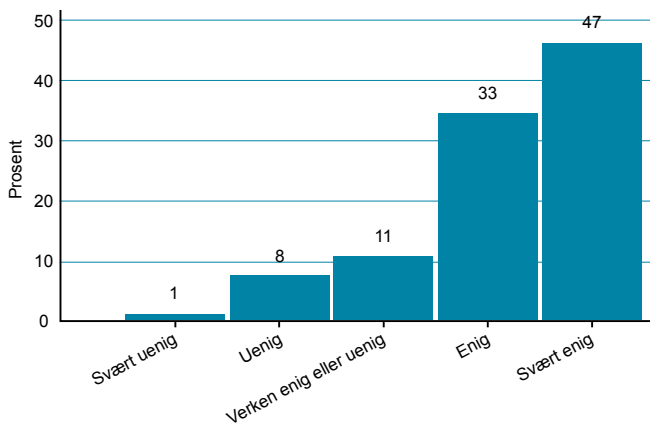
Disse innledende sitatene er det fergepassasjerene selv som har fylt ut. De gir oss et innblikk i ulike refleksjoner om «trykket» på Lofoten, og ikke minst hvordan de plasserer seg selv og sin egen rolle som besøkende i dette bildet. Alle uttrykker et ønske om å bevare kvalitetene til Lofoten, men det er mulig at sitatene også speiler at de ser seg selv noe forskjellig i dette. Som vi diskuterte avslutningsvis i første del, tar mange nordmenn et slags eierskap til Lofoten og dets utfordringer. De utenlandske ser nok Lofoten i et mer internasjonalt perspektiv og sammenligner det gjerne med andre steder de har vært som har lignende utfordringer.

Derfor tar vi i denne delen av rapporten utgangspunkt i statistikken og oppfølgingssamtaler for å si noe om hvordan Lofoten «henger sammen» for de besøkende over tid. De fleste som drar til øyriket vil at Lofoten skal beholde sitt særpreg og ikke endres i vesentlig grad. De vil altså komme

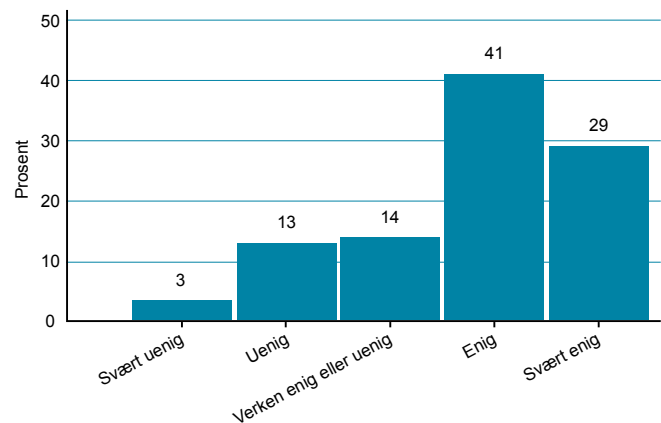
tilbake til det samme som de forlot og at Lofoten skal tas godt vare på.

Vi har etablert at turistene «dro til Lofoten for naturbaserte aktiviteter»:

Naturbaserte aktiviteter - ikke norsk
Dro til Lofoten for naturbaserte aktiviteter

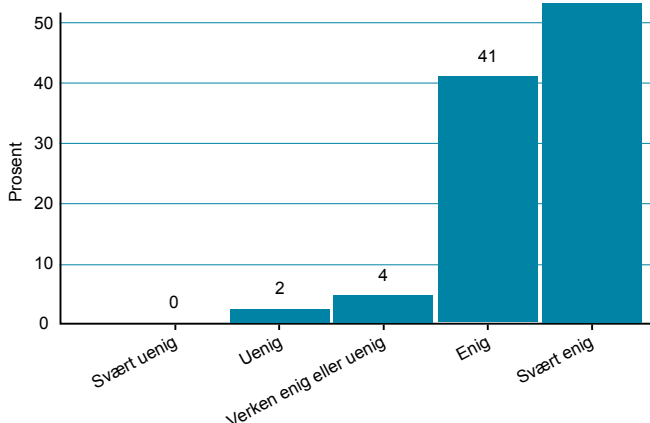
Naturbaserte aktiviteter - norsk
Dro til Lofoten for naturbaserte aktiviteter

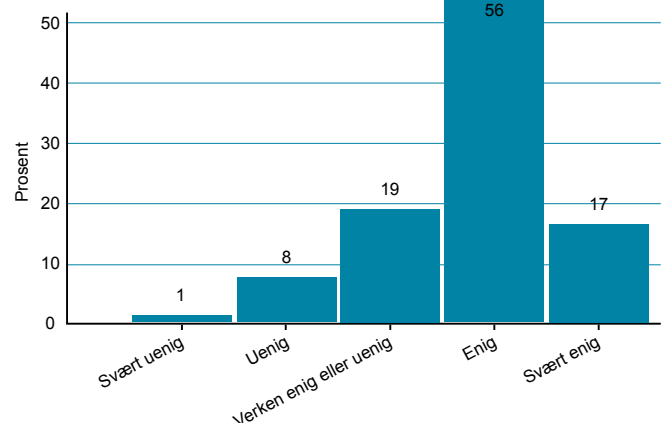
I 2018 var samlet sett 3 av 4 svært/enig i påstanden, mens i 2016 var det samlede tallet noe sterkere: 4 av 5. Som vi ser illustrert så vektlegger de som besvarte det engelske skjemaet naturbaserte aktiviteter i (enda) høyere grad enn sine nordiske medreisende som motivasjon. Stillhet i møter med natur var det det mange av de utenlandske som fortalte

oss om, mens det virket som de norske reisende var mer opptatt av aktivitetsaspektet og det vi i norsk sammenheng tenker på som utøvelse av «friluftsliv». En engelsk kvinne forklarte dette med at «overall, we get balance» fra de mange naturopplevelsene. Det ser vi også i statistikken på hvordan de beskriver disse møtene:

Stillhet - ikke norsk
Lofoten er preget av stillhet og uberørt natur

Stillhet - norsk
Lofoten er preget av stillhet og uberørt natur

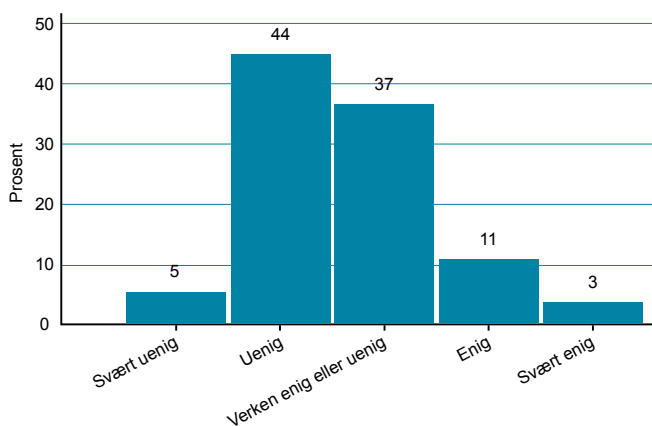
Siden vi kan anta at de har vært i like omgivelser, ser vi ikke bare at vektningen er noe ulik i om de er svært enige eller «bare» enige i at «Lofoten er preget av stillhet og uberørt

natur», men at svært få utenlandske stiller seg nøytral eller negativ til påstanden sammenlignet med de norske/nordiske.

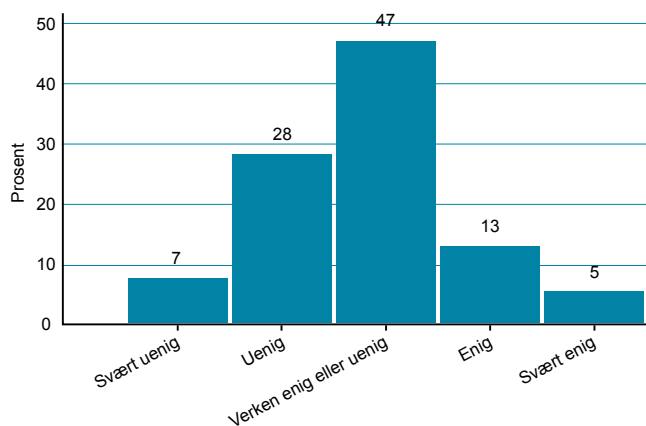
3.1 Antall turister: Ikke for mange men helst ikke fler

Som vi diskuterte innledningsvis har det vært mye fokus og diskusjon de siste 5 årene på hvorvidt det er for mange turister i Lofoten. Dette var tema både i fergeundersøkelsen i 2016 og 2018. Opplever de reisende dette? Er det for mange turister? Gjør det i så fall at man synes opplevelsen føles mer kommersiell fremfor genuin? Eller er det «som forventet», og at man derfor ikke tenker så mye over det?

Turister - alle 2016
Antall turister i Lofoten er for høyt

Turister - alle 2018
Antall turister i Lofoten er for høyt

Her vil vi trekke frem to hovedfunn. For det første så synes ikke så mange av de reisende at det var for mange andre turister i Lofoten (bare 14 % i 2016 og 18 % i 2018). For det andre (og som diskutert i det innledende kapittelet) er et hovedfunn at den største endringen i påstanden om at «antall turister i Lofoten er for høyt» fra 2016 til 2018 er at tyngdepunktet har flyttet seg: fra at halvparten var i uenig i at det er for mange turister i 2016 til at halvparten i 2018 stiller seg nøytral til påstanden («verken enig eller uenig»).

En nyanse som vi fanget opp i intervjuene og som er beskrevet i 2016-rapporten, var at mange i 2016 ble overrasket over at det var så mange turister da de kom til Lofoten. Mens vi i intervjuene i 2018 opplevde at de besøkende hadde motsatt inntrykk: de trodde på forhånd at det skulle være flere turister enn det var.

3.2 De utenlandske mer engstelig for masseturisme

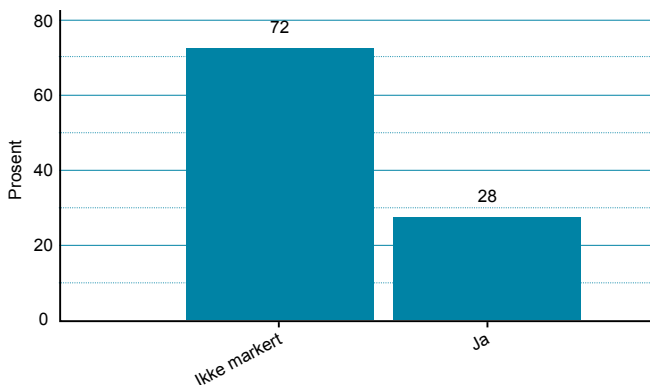
Et tredje funn som er relevant i denne sammenheng (som nevnt innledningsvis) er at responsen er helt lik på spørsmål om økt turisme kan forringe Lofoten som reisemål, det mente en tredjedel i både 2016 og 2018. Samtidig ser vi i bakgrunnstallene at de som besvarte det engelske skjemaet var mer bekymret for «turistifisering» enn de norske/nordiske. Datasettet gir ikke klare svar på hvorfor de mener dette. De innledende sitatene gir imidlertid en pekepinn på at mange av dem kan ha sett det skje flere andre steder ute i verden, eller i hjemlandet, og slik tenke at Lofoten kan bli neste på lista. Setter vi sitatene i sammenheng kan vi si at

Lofoten er et såpass populært reisemål at Norge bør være klar over at en «turistbølge» kan være i ferd med å skylle over landet og at det er en «bra ting» at Lofoten ikke har for mange turister nå, for det vil være «ødeleggende for miljøet» og også gjøre Lofoten «mindre eksklusivt» som reisemål (innledende sitat oversatt til norsk).

Man kan spørre seg om de som tror at det er for mange turister i Lofoten drar til andre reisemål. Vi får dermed grupper turister som forventer flere folk og det er altså disse som har svart på vår undersøkelse.

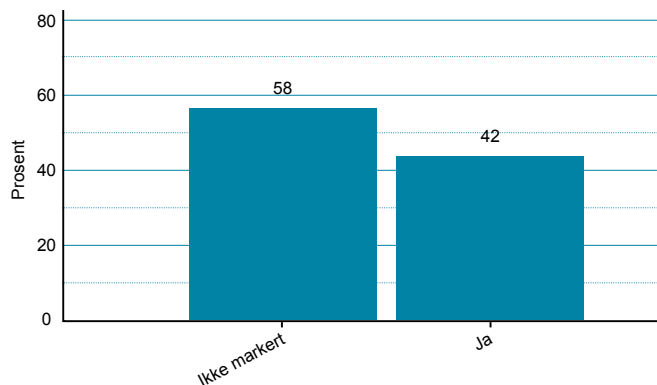
Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg?

Økt turisme - norsk

Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg?

Økt turisme - ikke norsk

3.3 Ulik terskel blant ulike grupper av turister

Det kan også være verdt å redegjøre for noe variasjon mellom ulike besøksgrupper. Dette baserer vi på våre samtaler som gjelder forholdet mellom tilrettelegging og hva som oppleves som «fullt». Blant de aller mest fornøyde med tilretteleggingen var de som kom i bil og de som kom for å fiske. Bobilturistene hadde eksempelvis ikke vanskeligheter med å finne plass om natta (enten det gjaldt campingplass eller fricamping), mens det i intervjuer i 2016 kom frem at mange hadde vanskeligheter med å få plass på campingplasser og at det føltes tett/trangt der. Vi snakket for eksempel med et nylig pensjonert utenlandsk par som vi møtte både på vei fra Værøy og fra Røst. De hadde reist verden rundt i løpet av sine yrkeskarrierer og hadde tilbrakt 3 uker i bil på ulike steder i Lofoten sommeren 2018. De hadde lest i tyske nettforum for bil at man ble kjempjaget av de lokale i Lofoten. Dette hadde ikke de merket noe til. De hadde bare møtt hyggelige lofotinger og snakket med mange av dem og de hadde ikke hatt problemer med å finne et vakkert og passende sted å sove noen av nettene. Opera

på Røst ble prikken over i-en som avslutning på lofotferien. Operaen hadde de tilfeldig kommet over da de var på vei ut med ferga, og mente at Querini-historien og den tilhørende operaen på Røst var en unik perle som burde holdes opp som noe av det mest spennende med Lofoten.

For fisketuristene som hadde vært på Værøy og Røst, var det ikke problemer med å verken finne steder å fiske eller med tilgang på solid fangst. Vi møtte for eksempel 3 svensker i slutten av 20-årene på vei hjem fra Værøy. De hadde hatt en veldig god ferie, og mente at det ikke var for mange turister i Lofoten generelt, men at «det bør holdes på dette nivået» og videre at en viktig forutsetning for at de skulle gjenta sitt besøk var at «det skal finnes fisk i havet» i fremtiden. En av de tre hadde vært i Lofoten tidligere og merket at det hadde blitt «mer folksomt». Da hadde de hadde vært lengre øst i Lofoten før de kom til Værøy, og spesielt mente de at dette gjaldt antall backpackere.

Blant syklister og backpackere, som gjerne sover i telt, var gjerne terskelen mye lavere. Det de ofte trakk fram som tegn på at det oppstod problemer knyttet til det med å ta seg frem i trafikk (for syklistene) hvor flere klaget på trange veier. Mange var også opptatt av å få tilgang på steder som egner seg for fricamping og/eller bedre tilrettelagte campingplasser. Flere vi snakket med mente at campingplassene i Lofoten var mer tilpasset andre brukergrupper (som bobil og hytte). Et europeisk par på rundt 40 år som vi møtte på Røst hadde reist med bil og bodd 3 dager på campingplass og en natt i fricamping (noe som vi innledningsvis påpekte var en typisk kombinasjon,

gjørne for de i 30-og 40-årene som har et større reisebudsjett). Dette paret var ett av flere som klaget på det samme, men de hadde løsningen klar: «Neste gang kommer vi i bobil, for det er enklere».

De med høyest terskel for at det skal oppleves folksomt, er ikke overraskende gruppereiser og, som nevnt, de som kommer i bobil og for å fiske. Blant de som reiste på arrangerte turer i grupper var terskelen svært høy, mest sannsynlig fordi de satte pris på besøksorientert tilrettelegging siden de reiste sammen med mange andre, og derav hadde mindre behov for å finne et sted for seg selv.

3.4 Endret aktivitetsmønster og endrede holdninger?

Generelt kan vi på bakgrunn av resultatene fra våre undersøkelser si at smerteterskelen fremstår som rimelig høy for turistene sammenlignet med det som har blitt skrevet om Lofotens voksesmerter og mulige turistifisering. Mange hadde nettopp hørt eller lest at det var «fullt», men da de kom til Lofoten, syntes de ikke kartet stemte med terrenget. Lofoten oppleves ikke som fullt.

Samtidig fant vi det interessant, i våre samtaler med turistene, at de reflekterer rundt Lofotens mulige voksesmerter som påføres av turisme. Fordi de på forhånd har blitt klar over at dette kan medføre mulige problemer med ulike typer konsekvenser, er det ikke urimelig å anta at det derfor er lettere å legge merke til om der er forhold som kan virke utfordrende grunnet høye besøkstall eller andre ting.

I denne sammenheng er det også relevant å nevne et forhold som i større grad ble trukket frem i 2018 enn i 2016. I 2016 var de fleste opptatt av å påpeke at det var enkelte områder hvor turistpresset kunne virke inn både på opplevelsen og/eller stedet. Eksempler på disse stedene var Henningsvær i Vågan, Reine i Moskenes og fotturen over et fjell til stranda Kvalvika i Flakstad. I 2018 ble det i større grad trukket frem at enkelte fjelltopper og turstier også opplevdes som mer trafikkerte. De uttalte da samtidig en bekymring for den økende slitasjen på disse utsatte stedene. Dette kan stemme med hvordan kommuner og foreninger i Lofoten rapporterer om store utfordringer med slitasje på enkelte stier og ruter for fjellbestigning.

Samtidig gjør dette at vi tillater oss å komme med en antagelse basert på de møtene vi hadde med de reisende, når de reflekterte rundt konsekvensene av reiseliv. At de som reiser til Lofoten, og da mest sannsynlig folk mer generelt, har blitt mer opptatt av å ta vare på naturverdier. Dette kan tyde på et større miljøengasjement. I et slikt perspektiv fremstår Lofoten som et unikt sted i verden og som man vil bidra til å bevare. Dette kan, i sin tur, gjøre at mange er villige til å bidra til tiltak som kan være med å bevare Lofoten for fremtida. Dette gjelder også lokale tiltak, som plastinnsamling i skjærgården og en inngangsbillett som kan bidra til avbøtende og tilretteleggende innsats i besøksforvaltning.

Foto: Eirik Ohna, nordhorge.com

3.5 Delte meninger om turistskatt, men flertallet er positiv

«Turistkatt er helt OK, om det kan bidra til toaletter og parkeringer, samt bidra til tiltak for å minske slitasjen på naturen og terrenget»

«Turistkatt er bra for å legge til rette for turer, både med tanke på trygghet og bevaring»

«Det er for mange skatter og avgifter i Norge fra før»

«Vi betaler gjerne turistskatt, for da blir det et bedre tilbud»

«De som er villig til å betale den vil også være mer villig til å ta vare på stedet»

«Nord-Norge har et sjarmerende folkeslag. De bør få all den støtten de kan få, for å utvikle seg»

«We think a tax is a bad idea. Lofoten is already an expensive place to visit. Only affordable to more wealthy people»

«Prisene er høye sånn som det er nå. Hvis man også skal betale turistskatt så blir det kanskje litt mye»

«Vi vil gjerne betale for å se at Lofoten beholder sin sjarm»

«Vi bruker 30.000 uansett, så 100 kroner er en fis i havet»

Turistskatt var det mest diskuterte temaet på ferga. De viktigste elementene og funnene diskuterte vi i del 1 og vi viste også til hvordan ulike typer turister har forskjellige holdninger til spørsmålet i del 2.

Ser vi mer generelt på det, og med de innledende sitatene fra de reisende, så er det et bredt spenn i meningene, men vi bruker disse for å belyse noen sentrale problemstillinger som turistene selv bragte til bords (som ikke ble direkte diskutert i de foregående delene) og som vi tror er relevante for den videre diskusjonen.

Blant nordmenn som var negative til å betale touristskatt, var begrunnelsen prinsipiell i forhold til skatter og avgifter (vil ha så lave som mulig). Dette er også begrunnelsen til regjeringen når de ikke ønsker at Lofoten skal få kreve inn touristskatt. Så dette viser antagelig et generelt skille i forhold til hva man prinsipielt mener om nivået av skatter og avgifter i Norge.

Blant de utenlandske var ikke den generelle skepsisen prinsipiell. Som oftest var den begrunnet i at det var så dyrt å feriere i Norge i utgangspunktet. Her var det interessant

å supplere med intervjuer, for da vi gjorde de reisende bevisst på hva en touristskatt kan brukes til, blir de mer positivt innstilt. Det er heller ikke usannsynlig at om du får et spørreskjema i hånden og blir spurt om å betale hundre kroner, så er sjansen for å si nei ganske stor.

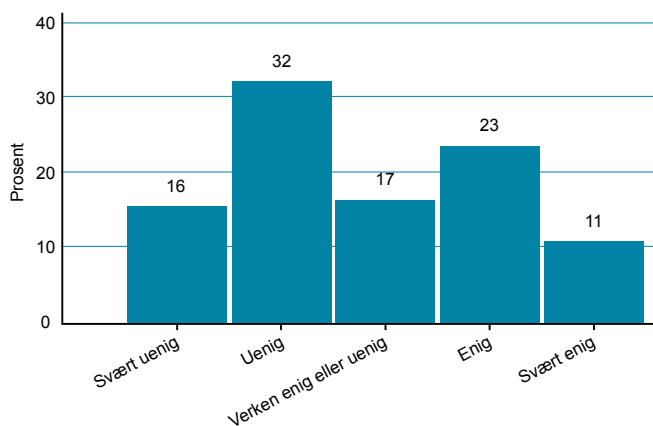
Mange av de som er positive, begrunner dette med at de verdsetter at det er en turistisk infrastruktur i deler av Lofoten. Dersom en touristskatt bidrar til synlige og kjærkomne forbedringer, er det større sannsynlighet for at turistene vil slutte opp om dette.

En touristskatt vil mest sannsynlig ikke skape et negativt omdømme for Lofoten, men heller sende et signal om at man ønsker tilrettelegging for turistene og å bevare naturverdiene. Mange av de utenlandske er vant til dette, og at det derfor er noe man kan forvente i Lofoten.

Mange av de reisende har et tydelig miljøengasjement og ser etter måter å bidra på. Ikke bare for egne opplevelers skyld, men også fordi de oppriktig bryr seg om Lofotens naturmangfold.

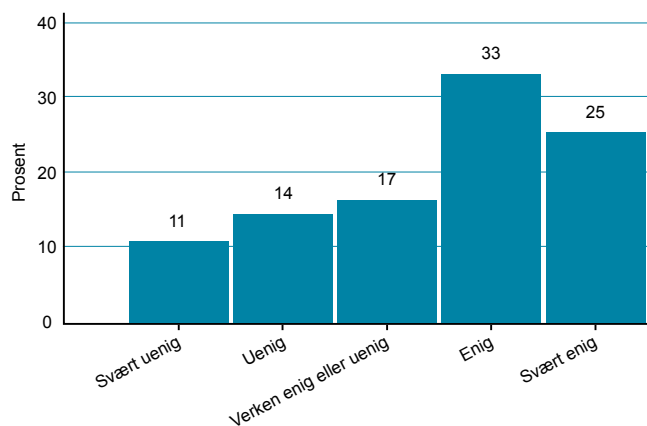
Turistskatt - ikke norsk

Villig til å betale kr 100 i touristskatt for å forbedre reisemålet Lofoten

Turistskatt - norsk

Villig til å betale kr 100 i touristskatt for å forbedre reisemålet Lofoten

3.6 Nordmenn mest interessert i kultur og mat

Når det gjelder kultur så er det tydelig at nordmenn både er mer opptatt av det, og derav bruker mer penger på det. I påstanden "kulturattraksjonene er en viktig del av Lofotopplevelsen" ser vi at 7 av 10 nordmenn mener dette, mens det blant de utenlandske er nærmere halvparten. Dette har ikke endret seg siden 2016.

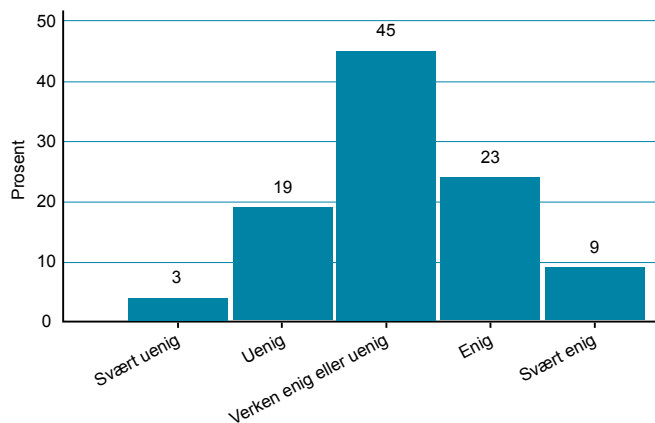
Ser vi derimot på hva de svarte på hvorvidt de fikk et godt innblikk i Lofotens kultur og historie, mente bare 1 av 5 utenlandske og 1 av 10 nordmenn/nordiske at de ikke hadde fått dette. 1/3 hadde ikke en sterk formening om dette, mens et flertall av nordmenn syntes de hadde fått med seg aspekter om kultur og historie. Det er kanskje rimelig å anta at siden så mange som tre fjerdedeler kommer til Lofoten for naturbaserte aktiviteter er ikke alle så gira på å få innblikk i kultur/historie. Samtidig ser vi at dette er en større motivasjon blant nordmenn, de ser gjerne etter kulturspor i naturen, altså et kulturlandskap.

Snur vi blikket mot lokal mat, ser vi noe av det samme. Nesten halvparten av de som svarte på det engelske skjemaet har ikke en sterk formening om dette, mens flertallet blant de som besvarte det norske skjemaet synes at «Lofoten har et godt tilbud av lokal mat»:

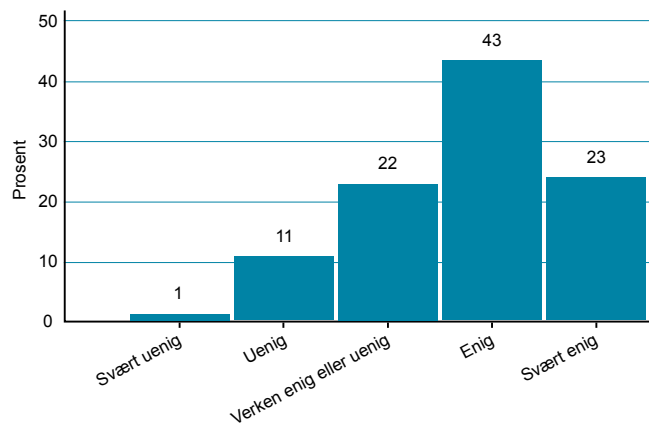
Lokal mat - ikke norsk

Lofoten har et godt tilbud av lokal mat

Lokal mat - norsk

Lofoten har et godt tilbud av lokal mat

I intervjuer var også nordmenn mer snakkesalige om dette temaet. Av tilbakemeldinger på forbedringspunkter var dette gjennomgangstema:

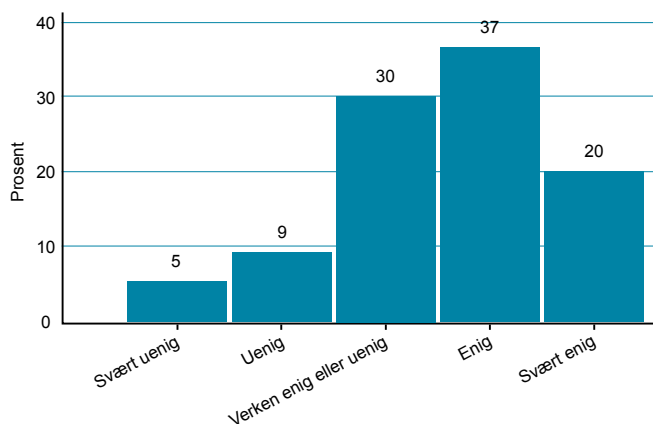
- Lite kunnskap blant mange servitører.
- Etterlyser mer vertskap – maten må gjerne serveres med en god historie om hvor fisken kom fra og som «kulturhistoriske smakebiter».
- For de norske med dårlige engelskkunnskaper (gjørne eldre) var det en utfordring å bestille mat og drikke.

- Flere etterlyste mer variasjon; «Av den lokale maten er det mye av det samme. Savner litt mer variasjon, spenning og modernisering» som et norsk par selv skrev på skjemaet.
- Mange av de utenlandske syntes det var for dyrt å kunne utforske lokale mattradisjoner, og dette blir dermed en begrensning.

Det kan i sin tur henge sammen med at et flertall av utlendingene mener prisnivået i Lofoten (og kanskje i Norge generelt) er for høyt. Mange nordmenn mener også dette (57 % versus 44 %).

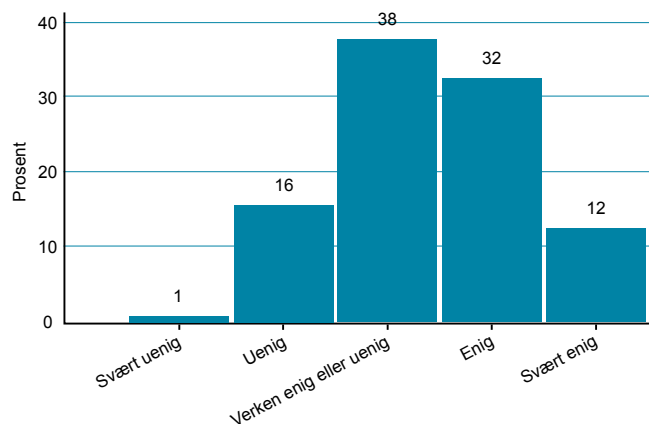
Prisnivå - ikke norsk

Prisnivå generelt er for høyt i Lofoten

Prisnivå - norsk

Prisnivå generelt er for høyt i Lofoten

3.7 Lofoten – verdt å ta vare på!

Oppsummert kan vi på bakgrunn av datamaterialet vårt si at Lofoten har mange ambassadører. Når så og si ingen har noe stort å utsette på Lofoten som destinasjon, ligger forholdene til rette for en videre utvikling av reiselivet. Vi ser også over tid, at det som kan bekymre folk, ikke endrer seg stort.

Noen forhold kan det allikevel være verdt å merke seg. Et interessant skille er at veldig mange flere av de som besvarte det norske skjemaet, mente at vindmøller kan «ødelegge» Lofoten som reisemål for dem (28 %), mens bare 13 % mente det samme for flere hotell. Videre faller

bekymringene til de utenlandske inn i samme mønster som tidligere; det er de som er mest bekymret for mer trafikk (46 %), økt turisme (40 %) og flere hotell (30 %). Samlet sett er vårt inntrykk, som i 2016, at de aller fleste mener at Lofoten sine kvaliteter, særegenhet, landskap og kultur bør bestå i sin nåværende form. Det peker mot at de ønsker å komme tilbake til «det samme» Lofoten som de forlot, men også at de ønsker å bidra til at Lofoten skal tas vare på.

Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg?

	2016	2018
Petroleumsutbygging	54%	52%
Økt motorisert ferdsel	43%	41%
Dyrere reiser	42%	36%
Økt turisme	34%	34%
Flere hotell	30%	21%
Vindmøller	23%	22%

Foto: Kristian Nashoug, nordnorge.com

Undersøkelse om reisende i Lofoten sommeren 2018

Hvor mange overnattinger har du hatt totalt i Lofoten på denne turen? _____

Marker antall overnattinger fordelt på ulike overnattingsformer

Rorbu: Hotell: Campingplass: Fricamping (utmark): Airbnb: Utleie: Båt:
Venner/slekt: Annet:

Marker svar ved å tegne sirkel:

Antall i reisefølge: 1 2 3-4 over 5
Antall tidligere besøk til Lofoten: 0 1 2 3-4 over 5

Hvordan reiste du/dere omkring i Lofoten på denne turen?

Sykkel Egen bil Leiebil Bobil Kollektivbuss Charterbuss Båt Annet:

Har du vært, eller skal du til Værøy og/eller Røst på denne turen?

Ja, Værøy. Antall overnattinger: _____

Ja, Røst. Antall overnattinger: _____

Hvis nei. Hvorfor har du ikke valgt å ikke besøke Værøy/Røst? (Marker svar ved å tegne sirkel)

Liten kjennskap For liten tid For dyrt For vanskelig Redd for å bli sjøsyk Annet:

Hvor enig/uenig er du i følgende utsagn? Marker svar ved å sette kryss i rutene til høyre	Svært uenig ☹	Uenig	Verken enig eller uenig	Enig	Svært enig ☺
1. At antall turister i Lofoten er for høyt					
2. At antall biler/busser/bobiler i Lofoten er for høyt					
3. At prisnivå generelt er for høyt i Lofoten					
4. At Lofoten er preget av stillhet og uberørt natur					
5. At den nettbaserte informasjonen om Lofoten var utmerket					
6. At turruter og attraksjoner er godt merket og tilrettelagt					
7. At du dro til Lofoten for naturbaserte aktiviteter					
8. At møtene med lokalbefolkningen beriker oppholdet					
9. At kulturattraksjonene er en viktig del av Lofotopplevelsen					
10. At jeg har fått et godt innblikk i Lofotens kultur og historie					
11. At Lofoten har et godt tilbud av lokal mat					
12. At jeg ville vært villig til å betale kr 100 i turistskatt for å bidra til å forbedre reisemålet Lofoten					

Hvor fornøyd er du alt i alt med den samlede opplevelsen i Lofoten?

Svært misfornøyd Misfornøyd Verken eller Ganske fornøyd Svært fornøyd

Hva kan forringe/ødelegge Lofoten som reisemål for deg? Marker ved å tegne sirkel

Økt motorisert ferdsel Olje- og gassutvinning Flere hotell
Økt turisme Dyrere reiser Vindmøller

Annet:

Data samles inn til pilotprosjektet om besøksforvaltning i Nordland Fylkeskommune. Gjennomføres av Berit Kristoffersen (forsker) og Katrine Blom (forskingsassistent) (berit.kristoffersen@uit.no/+47 957 02 600, blomkat@gmail.com/+47 971 08 602)

Dersom du har kommentarer eller noe du vil si mer om, skriv det gjerne på baksiden!

Tusen takk for hjelpen!

Undersøkelse om reisende i Lofoten sommeren 2018

Intervjuguide Lofoten sommer 2018 med fokus på Værøy og Røst

1. Spør om hvor de har reist, hvordan og hvor lenge de har vært i Lofoten.
2. Har de besøkt Værøy og/eller Røst?

Motivasjon: Hvorfor Lofoten/Værøy/Røst?

1. Hvorfor Lofoten? Hvis de har vært på Værøy/Røst: Hvorfor Værøy? Hvorfor Røst?
2. Var det noe spesielt du ville oppleve her? Hvis de har vært på Værøy/Røst: Hvilke aktiviteter har de gjort på Værøy/Røst?
3. Hvordan har du reist og bodd?
4. Hva er hovedmotivasjonen for deg på denne ferien? (først åpent og så bruke Travel Styles for å utvide refleksjon og diskusjonen)

Undersøkelse om reisende i Lofoten sommeren 2018

5. Hvis de ikke har vært på Værøy og/eller Røst: Hva er hovedgrunnen til at du ikke besøkte Værøy/Røst? (velges de bevisst bort, evt. hvorfor? Hva må til for at de skal besøke?)

6. Hva har vært din beste opplevelse i Lofoten/Værøy/Røst? Hvorfor var den best?

7. Har det vært noen irritasjonsmomenter eller noe du har vært misfornøyd med underveis?

8. Hvor fant du informasjon om Lofoten/Værøy/Røst før du reiste? (informasjonskilder, kanaler, budskap som trigget).

9. Hva mangler av informasjon og hvordan/hvor ville du mottatt den?

10. Tenker du på Værøy og Røst som en del av Lofoten?

11. Hva har vært utfordringene med å reise og oppholde seg i Lofoten/Værøy/Røst?

12. Hvorfor valgte du ferga som går via Værøy og Røst (tilfeldig eller bevisst)?

13. Hvordan syns du det var å orientere seg i fergrutene?

14. Kjenner du til alternative reisemåter til Røst og Værøy? (er det et alternativ)

Undersøkelse om reisende i Lofoten sommeren 2018

Rent hav, ren luft: Et bærekraftig Lofoten?

15. Hvordan vurderer du antall turister og trafikk i Lofoten/Værøy/Røst?

16. Bør noe gjøres for å begrense antall eller type turister, i så fall hvordan?

17. Hva kan ødelegge (forringe) Lofoten som reisemål?

18. Hva må til for at du skal vurdere Lofoten som et bedre reisemål enn i dag?

19. Hva bør Lofoten prioritere for å legge til rette for framtidig bærekraftig reiseliv?

20. Hvordan ønsker du at Lofoten skal være, om du kommer tilbake hit om 10 år?

21. Ser du på deg selv som turist

